Nr 114.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av statens allmänna fastighetsfond; given Stockholms slott den 15 februari 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1935.

Närvarande:
Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, fråga om inrättande av en statens allmänna fastighetsfond och anför därvid följande:

Vid behandlingen i årets statsverksproposition av vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor har jag redogjort för ett av riksräkenskapsverket väckt förslag angående inrättande av en statens allmänna fastighetsfond. Jag har därvid tillkännagivit min avsikt att, så snart beredningen av ärendet avslutats, ånyo anmäla frågan för Kungl. Maj:t i syfte att till 1935 års riksdag skulle kunna avlåtas proposition om inrättande av en dylik fond från och med den 1 juli 1935. Till denna fråga anhåller jag nu att få återkomma.

Den nuvarande redovisningen i rikshuvudboken av statens fasta egendom är, såsom jag i nyssnämnda redogörelse framhöll, i stort sett inskränkt till

att omfatta endast åt affärsverken upplåten sådan egendom. Huvuddelen av statens övriga fasta egendom ingår icke bland de i rikshuvudboken uppförda kapitaltillgångarna. Ett försök att avhjälpa denna bristfällighet gjordes redan 1912, då den s. k. statsbokföringskommittén anbefalldes att taga under övervägande, huruvida i samband med budgetredovisningen eller vid sidan av denna skulle kunna upprättas en översikt av statens i samma redovisning icke upptagna tillgångar eller, därest en tillförlitlig översikt av sådan omfattning funnes icke kunna åstadkommas, huruvida en förteckning å statens i budgetredovisningen icke avsedda fastigheter kunde åvägabringas. Försöket ledde emellertid icke till något resultat.

Frågan om en utvidgad fastighetsredovisning upptogs sedermera ånyo av *riksräkenskapsverket*, som i skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 juli 1922 framlade förslag om inrättande av en fond för kronans publika hus. Huvudsyftet med förslaget var att åstadkomma *dels* en redovisning i rikshuvudboken av vissa statens fastigheter, vilka icke förvaltas av de affärsdrivande verken, *dels ock* en redovisning över riksstaten av de beräknade hyreskostnaderna för de statens verk och inrättningar, vilka fått lokaler sig anvisade i sagda fastigheter. Riksräkenskapsverket avsåg, att till redovisning å fonden tillsvidare borde upptagas allenast sådana fastigheter, som voro ställda under byggnadsstyrelsens förvaltning. Den nya fonden skulle i budgettekniskt hänseende anordnas såsom en produktiv fond. Å fondens konto skulle därför uppdebiteras hyror för de av ämbetsverk och myndigheter disponerade fastigheterna med belopp, motsvarande vad som skulle hava fått av anslagsmedel för sådant ändamål utbetalas, om kronan icke haft egna hus att upplåta. Å andra sidan skulle å fondens konto avföras alla utgifter för kronans publika hus, varjämte överskottet av inkomster utöver utgifter skulle överföras till statsmedelsfonden (numera statsregleringsfonden). I fråga om redovisningen över budgeten skulle denna enligt förslaget ordnas sålunda. Å riksstatens inkomstsida skulle under huvudrubriken »Inkomster av statens produktiva fonder» upptagas nyssnämnda överskott från fonden för statens publika hus. På riksstatens utgiftssida åter skulle anslagen till de olika ämbetsverken ökas med de belopp, som beräknades såsom hyra för av dem begagnade lokaler. Några anslag till omkostnader för de å fonden redovisade fastigheterna skulle däremot icke vidare behöva ifrågakomma, utan skulle hithörande utgifter för underhåll och reparationer m. m. avföras direkt å fonden. För nybyggnader eller fastighetsförvärv erforderliga anslagsmedel slutligen skulle, i den mån desamma avsåge en ökning av statens å den nya fonden bokförda kapitaltillgångar, för framtiden anvisas under utgifter för kapitalökning.

Över berörda framställning avgåvo *statskontoret* och *byggnadsstyrelsen* gemensamt utlåtande den 15 februari 1924. Ämbetsverken uttalade i nämnda utlåtande, att de allmänna principer i fråga om upptagandet till redovisning i rikshuvudboken av statens i fastigheter nedlagda kapital, som i riksräkenskapsverkets skrivelse utvecklats, vore i det hela teoretiskt fullt riktiga.

Deras realiserande skulle emellertid enligt ämbetsverkens uppfattning medföra avsevärda praktiska svårigheter. Under hänvisning till att riksräkenskapsverkets förslag innefattade ett upptagande till redovisning av allenast en del av statens fastighetsbestånd, nämligen det som stode under byggnadsstyrelsens förvaltning, framhöllo ämbetsverken vidare, att de skäl, som andragits för den föreslagna fondbildningen, ägde samma berättigande i fråga om statens övriga, icke till någon affärsverksfond hörande fastigheter. En sålunda till olika förvaltningsområden utvidgad fastighetsredovisning skulle medföra nya svårigheter. En efter riksräkenskapsverkets linjer anordnad redovisning av kronans fastigheter skulle i varje fall medföra en komplicering av statens räkenskapsväsen, mot vilken ämbetsverken ställde sig synnerligen betänksamma. Enligt ämbetsverkens uppfattning kunde de syften, som skulle vinnas med det av riksräkenskapsverket framlagda förslaget, ernås genom vida enklare och mindre omständliga anordningar. Sålunda skulle redovisning av statens fastigheter i rikshuvudboken tillsammans med statsverkets övriga tillgångar kunna genomföras utan att ändringarna i fastighetsfondens bokförda kapital ägde rum över riksstaten. Genom upprättandet av en särskild av budgeten oberoende fastighetsbokföring skulle nämligen möjlighet öppnas att direkt till fastighetsfondens konto i rikshuvudboken överföra de i denna bokföring redovisade ändringarna i statens fastighetsbestånd. Den fullständigare redovisning av statsinstitutionernas kostnader åter, som enligt riksräkenskapsverkets förslag skulle vinnas genom en över riksstaten redovisad hyresdebitering, kunde enligt statskontorets och byggnadsstyrelsens mening på ett för ändamålet tillfredsställande sätt ernås genom publicering i lämplig form av förteckningar över de beräknade hyreskostnaderna.

Riksräkenskapsverket, som erhöll tillfälle att yttra sig över statskontorets och byggnadsstyrelsens gemensamma utlåtande, utvecklade i skrivelse den 2 januari 1925 ytterligare sin ståndpunkt i frågan. Under ärendets fortsatta beredning inom finansdepartementet inhämtades nytt yttrande från byggnadsstyrelsen, varjämte *kammarkollegiet*, efter remiss, avgav utlåtande den 14 september 1925. Kollegiet, som väsentligen begränsade sitt yttrande till frågan om den omfattning, i vilken publik egendom borde upptagas till redovisning i rikshuvudboken, uttalade såsom sin mening, att dispositionsrätten till egendomen därvid skulle tillmätas avgörande betydelse. Frågan om äganderätten hade nämligen i avseende å åtskilliga kategorier publik egendom nästan enbart rättshistoriskt intresse. I enlighet med denna sin uppfattning förordade kollegiet, att med vissa särskilt angivna undantag redovisningen i rikshuvudboken skulle utsträckas till all sådan fast egendom, som stode under statlig myndighets eller inrättnings antingen omedelbara vård och förvaltning eller överinseende och som vore disponerad för sådant ändamål, att, om fastigheten ej fått utnyttjas för detsamma, staten skulle sett sig nödsakad att träda emellan för fyllande av därigenom uppkomna medelsbehov.

Med anledning av de i yttrandena framställda erinringarna mot förslaget anbefalldes *riksräkenskapsverket* genom remiss den 11 juli 1928 att inkomma med förnyat utlåtande i ärendet. I utlåtande, som riksräkenskapsverket på grund av denna remiss avgivit den 17 september 1934, har ämbetsverket till förnyad behandling upptagit den föreliggande frågan i hela dess vidd och därvid framlagt ett förslag till inrättande av en statens allmänna fastighetsfond, vilket i allt väsentligt överensstämmer med det, som innefattades i ämbetsverkets ursprungliga framställning i ämnet.

Det torde vara lämpligt, att jag här i ett sammanhang redogör för innehållet av riksräkenskapsverkets nyssnämnda utlåtande, vilket legat till grund för den fortsatta utredningen i ärendet.

I utlåtandet beröres inledningsvis frågans tidigare behandling, varefter beträffande behovet av en utvidgad fastighetsredovisning anföres följande:

Den nuvarande redovisningen i rikshuvudboken av statens fasta egendom omfattar väsentligen åt affärsverken upplåten sådan egendom. I rikshuvudboken i övrigt redovisad fast egendom avser i huvudsak dels genom anslag till kapitalökning å fonden för förlag till statsverket tillkomna byggnader och andra anläggningar, dels i statsregleringsfonden ingående, till diversemedelsfonder hänförliga kapitaltillgångar. Den å statsregleringsfonden redovisade, av diversemedelsfonder balanserade fasta egendomen ingår icke bland statens bokförda nettotillgångar, vadan redovisningen av denna egendom saknar betydelse för bedömandet av nu omhandlade ärende. Huvudparten av statens till affärsverken icke upplåtna fasta egendom redovisas emellertid icke bland de i rikshuvudboken uppförda kapitaltillgångarna. Av de kategorier fast egendom, som sålunda icke ingå i rikshuvudboken, må särskilt nämnas följande, nämligen kungl. slott med tillhörande byggnader och parker samt hemman och lägenheter, fängelsebyggnader, beskickningsfastigheter i utlandet, åt försvarsväsendet upplåtna fastigheter, sinnessjukhus, ämbetsverksbyggnader, arkivbyggnader, seminariebyggnader, vetenskapliga institutioner, fyrar och lotsbyggnader, riksbankens fastigheter samt riksdagshuset.

Det är uppenbart, att med utelämnande i riksbokföringen av angivna mycket omfattande förmögenhetsobjekt den i rikshuvudboken ingående kapitalredovisningen blir synnerligen ofullständig och att rikshuvudbokens kapitalkonto icke tillnärmelsevis uppvisar statens verkliga kapitaltillgångar. Riksbokföringens bristfällighet i angivna hänseende måste anses medföra betydande olägenheter. Av den lämnade redogörelsen för den tidigare behandlingen av föreliggande ärende framgår ock, att enighet råder därom, att en vidgad redovisning i rikshuvudboken av statens i fast egendom nedlagda kapital är påkallad och önskvärd.

I fråga om den omfattning, i vilken i rikshuvudboken hittills icke ingående fast egendom av statlig natur för framtiden bör upptagas till redovisning å rikshuvudbokens kapitalkonto, göres det principiella uttalandet, att som slutmål bör eftersträvas en såvitt möjligt fullständig redovisning av all statens fasta egendom, i den mån densamma lämnar en i penningar uppskattbar avkastning eller representerar ett i penningar evalverbart nyttjande- respektive avyttringsvärde. Kammar-

kollegiets förslag att binda redovisningen i rikshuvudboken icke vid äganderätten utan vid besittningsrätten och sålunda utsträcka redovisningen till all sådan fast egendom, som står under statlig myndighets eller inrättnings antingen omedelbara vård och förvaltning eller överinseende och som är disponerad för statligt ändamål, förklarar sig riksräkenskapsverket icke kunna tillstyrka. Även om det vore riktigt, att äganderätten beträffande flera omfattande kategorier av publik egendom vore svävande och i många fall hade allenast rättshistoriskt intresse, skulle nämligen enligt riksräkenskapsverkets mening också dispositionsrätten såsom bestämningsgrund för egendomens redovisning i rikshuvudboken giva upphov till en i hög grad osäker gränsdragning. Av ändringar i dispositionsrättens omfattning föranledda ökningar eller minskningar av statens i rikshuvudboken redovisade kapitaltillgångar skulle icke motsvaras av över budgeten redovisade utgifter för nybyggnader respektive fastighetsförvärv eller inkomster av i anspråk tagna kapitaltillgångar. Härigenom komme rikshuvudbokens kapitalredovisning att förlora det inre sammanhang, som vore förutsättningen för varje välordnad bokföring. Begränsades åter redovisningen i rikshuvudboken till publik egendom, som otvetydigt ägdes av staten, vore det möjligt att sammanknyta rikshuvudbokens kapitalredovisning med redovisningen av riksstatens inkomst- och utgiftstitlar. Om sålunda av staten disponerad men icke ägd egendom lämpligen icke borde inräknas bland de i rikshuvudboken redovisade kapitaltillgångarna, förelåge emellertid intet hinder, att dylik egendom hänfördes till i riksbokföringen ingående diversemedelsfonder, med vilken anordning inträdande ändringar i dispositionsrätten icke påverkade statens i rikshuvudboken redovisade nettotillgångar.

Sedan riksräkenskapsverket sålunda tagit ställning till frågan om den omfattning, i vilken statens fasta egendom principiellt bör redovisas i rikshuvudboken, har ämbetsverket övergått till att utveckla sin uppfattning om hur den utvidgade redovisningen lämpligen bör anordnas. Härom innehåller utlåtandet följande:

Statskontoret och byggnadsstyrelsen hava i förutberörda gemensamma utlåtande i ärendet uttalat, att en utsträckning av rikshuvudbokens kapitalredovisning till att omfatta fast egendom, som står under skilda myndigheters förvaltning, skulle nödvändiggöra uppläggandet i rikshuvudboken av särskilda fastighetsfonder för var och en av de myndigheter, som förvalta sådan egendom.

Riksräkenskapsverket finner för sin del den omständigheten, att den till redovisning i rikshuvudboken nu ifrågasatta fasta egendomen står under skilda myndigheters förvaltning, icke i och för sig utgöra hinder mot ett sammanförande i rikshuvudboken av denna egendom under en gemensam fond. Även vid en dylik anordning skulle nämligen i de olika förvaltningsmyndigheternas egna räkenskaper en självständig redovisning av varje myndighets andel av den i rikshuvudboken redovisade gemensamma fonden ernås.

Oberoende härav håller riksräkenskapsverket emellertid före, att ett sammanförande av all den statens i rikshuvudboken nu icke redovisade fasta

egendom, som enligt ämbetsverkets uppfattning framdeles bör ingå i rikshuvudbokens kapitalredovisning, under en enda fond icke vore lämpligt. Sålunda anser riksräkenskapsverket, att riksbankens fastigheter rätteligen borde sammanföras med riksbankens övriga tillgångar och tillsammans med dessa i rikshuvudboken redovisas å en för ändamålet upprättad särskild s. k. produktiv fond. Vidare anser riksräkenskapsverket, att till administrativ myndighet upplåtna jordegendomar, i den mån så utan olägenhet låter sig göra, böra överföras till statens domäners fond för att av domänstyrelsen utarrenderas till vederbörande myndigheter. Huvudparten av statens övriga, nu omhandlade fasta egendom synes emellertid lämpligen böra i rikshuvudboken redovisas å en gemensam fond, förslagsvis benämnd statens allmänna fastighetsfond.

Såsom i det föregående redan antytts, bör eftersträvas, att sambandet mellan rikshuvudbokens kapitalredovisning och redovisningen av budgetens inkomster och utgifter i görligaste mån upprätthålles. För ernående härav synes ofrånkomligt, att i riksstaten uppförda anslag till nybyggnader respektive fastighetsförvärv anvisas under utgifter för kapitalökning samt att för samma ändamål icke längre erforderliga anslagsmedel redovisas å riksstatens inkomstsida såsom i anspråk tagna kapitaltillgångar respektive återbetalningar av lånemedel. Genom tillämpande av angivna ordning komma förändringarna i de bokförda värdena av de i rikshuvudboken redovisade hithörande kapitaltillgångarna att — i den mån desamma icke hänföra sig till avskrivningar — direkt ansluta sig till de mot förändringarna svarande disponerade respektive återbetalade anslagsmedlen.

Vad angår värdesättningen av statens vid tidpunkten för genomförandet av den vidgade kapitalredovisningen i rikshuvudboken ännu icke ingående kapitaltillgångar, finner riksräkenskapsverket det vara mest förenligt med korrekta bokföringsprinciper, att här ifrågakommande fasta egendom i rikshuvudbokens kapitalkonto uppföres till belopp, motsvarande egendomens nutidsvärde. Den genom upptagandet i riksbokföringen av statens tidigare i rikshuvudboken icke redovisade fasta egendom uppkomna ökningen av statens bokförda kapitaltillgångar lärer böra äga rum vid sidan av budgeten.

För vinnande av det ena av de huvudsyften, som riksräkenskapsverket i föreliggande ärende uppställt, nämligen åstadkommandet av en fullständigare redovisning i rikshuvudboken av statens i fast egendom nedlagda kapital, skulle — utöver ovan angivna omläggning i fråga om anvisningen av medel till nybyggnader och till fastighetsförvärv — någon ändring i övrigt beträffande riksstatens uppställning och innehåll icke erfordras. Sålunda skulle medel för underhåll och reparationer m. m. liksom hittills kunna anvisas å anslag under verkliga utgifter. I den mån förevarande kapitaltillgångar icke finansierats genom lånemedel och följaktligen i budgettekniskt hänseende äro att hänföra till statens skattemedelskapital, föreligger ej heller för framtiden behov av anvisande av särskilda anslagsmedel till täckande av den avskrivning, som på grund av kapitalobjektens stigande ålder och förslitning kan befinnas böra äga rum.

Riksräkenskapsverket har emellertid med sitt förslag velat ernå icke allenast en fullständigare redovisning i rikshuvudboken av statens i fast egendom nedlagda kapital utan därjämte åsyftat att åstadkomma en direkt i riksbokföringen inordnad redovisning av detta kapitals totala såväl bruttosom nettoavkastning. I fråga om den fasta egendom, som nu ingår i eller framdeles kan komma att hänföras till statens nuvarande affärsverksfonder, innebär tillämpandet av redan nu gällande ordning, att en fullständig redo-

visning av egendomens avkastning meddelas i rikshuvudboken. Under förutsättning att riksbankens fastigheter tillsammans med riksbankens övriga tillgångar redovisades å en för ändamålet upprättad särskild affärsverksfond eller annan s. k. produktiv fond, skulle jämväl för denna egendoms avkastning en fullständig redovisning i rikshuvudboken ernås. För att jämväl beträffande den fasta egendom, som riksräkenskapsverket i det föregående föreslagit till redovisning i rikshuvudboken å en gemensam ny fond, en i riksbokföringen inordnad redovisning av egendomens avkastning skall kunna åstadkommas, måste även denna fond i budgettekniskt hänseende organiseras såsom en s. k. produktiv fond.

De i rikshuvudboken redovisade s. k. produktiva fonderna intaga i budgettekniskt hänseende en särställning. Riksstaten upptager för statsverket i allmänhet såväl inkomster som utgifter, men beträffande de produktiva fonderna allenast nettoinkomsten. Medan övriga statsutgifter uppföras såsom »verkliga utgifter», anvisas utgifterna för statens produktiva fonder å anslag under »utgifter för kapitalökning».

Rikshuvudbokens redovisning av de produktiva fonderna omfattar, utom fondernas kapitalbehållningar vid budgetårets början och slut samt under året lyftade anslagsmedel och till statsverket levererade vinstmedel eller icke längre erforderliga anslagsmedel, jämväl fondernas inkomster och utgifter. Inkomsterna utgöras i regel av löpande inkomster i rörelsen. Utgifterna åter avse dels löpande driftkostnader, dels ock mot kapitaltillgångarnas fortgående värdeminskning svarande avsättningar till förnyelsefonder. Skillnaden mellan sålunda för varje fond redovisade inkomster och utgifter under budgetåret utgör fondens i rikshuvudboken redovisade årsöverskott.

Ett tillämpande på den föreslagna nya fonden, statens allmänna fastighetsfond, av de för de produktiva fonderna gällande redovisningsreglerna skulle innebära, att jämväl nämnda fonds inkomster och utgifter upptoges till redovisning i rikshuvudboken. Såsom fondens inkomster finge härvid betraktas — utom faktiskt influtna hyror och arrenden för till enskilda upplåten, fonden tillhörig fast egendom — de beräknade hyres- och arrendebeloppen för till statens verk och inrättningar upplåten sådan egendom. Å fondens konto skulle följaktligen uppdebiteras såväl de faktiskt influtna som de beräknade hyres- och arrendebeloppen. Å andra sidan skulle å fondens konto såsom utgifter avföras alla till fondens fasta egendom hänförliga kostnader för löpande underhåll och reparationer m. m. samt för erforderlig avsättning till förnyelsefond. Överskottet av inkomster utöver utgifter skulle överföras till statsregleringsfonden.

Vad särskilt angår avsättningen till förnyelsefond, bör denna enligt riksräkenskapsverkets uppfattning avse hela det fastighetsbestånd, som vid fondens tillkomst upptagits till redovisning å fonden. Stora delar av detta fastighetsbestånd hava visserligen tillkommit genom anslag under verkliga utgifter och hava sålunda enligt det tidigare redovisningsförfarandet så att säga omedelbart avskrivits. Vid uppläggandet av den nya fastighetsfonden har emellertid, såsom tidigare angivits, det ansetts riktigast, att ifrågavarande fasta egendom i rikshuvudbokens kapitalkonto uppföres till belopp, motsvarande egendomens nutidsvärde. Normal avskrivning av de sålunda bokförda värdena synes följaktligen böra för framtiden äga rum oberoende av det sätt, på vilket nämnda egendom ursprungligen finansierats respektive redovisats. Att vid fondens tillkomst uppföra nu ifrågavarande egendom till allenast ett formellt belopp och för framtiden avstå från att belasta fondens utgifter med mot denna egendoms verkliga värde svarande avsätt-

ningar till förnyelsefonden skulle innebära, att fondens mot sistnämnda värde svarande dolda reserv efter hand förtärdes. Ett dylikt redovisningsförfarande, enligt vilket full täckning för varje års faktiska kostnader icke skulle ernås, lärer icke stå i överensstämmelse med korrekta bokföringsprinciper. I den mån efter fondens tillkomst anslag till kapitalökning å fonden anvisas att utgå av andra statsinkomster än lånemedel, synes dock hinder icke möta att — liksom i vissa fall ägt rum beträffande å statens affärsverksfonder upptagna tillgångar — direkt å fonden utan anlitande av anslagsmedel verkställa avskrivning för sålunda tillkommen fast egendom.

Som redan nämnts har riksräkenskapsverket såsom slutmål för reformen uppställt en såvitt möjligt fullständig redovisning i rikshuvudboken av all sådan staten tillhörig fast egendom, som lämnar en i penningar uppskattningsbar avkastning eller representerar ett i penningar evalverbart nyttjande- eller avyttringsvärde. Detta slutmål bör enligt ämbetsverkets mening realiseras successivt. I sin ursprungliga framställning i ärendet förordade ämbetsverket, att å den nya fonden tills vidare skulle redovisas allenast de av byggnadsstyrelsen förvaltade fastigheterna. Nu föreslår ämbetsverket att till fonden skola hänföras, förutom nämnda fastigheter, jämväl vissa andra grupper av byggnadsfastigheter, nämligen de under fångvårdsstyrelsens förvaltning stående fängelsebyggnaderna, de under utrikesdepartementets förvaltning stående beskicknings- och konsulatsfastigheterna i utlandet, de under medicinalstyrelsens förvaltning stående hospitalsbyggnaderna samt det under riksgäldskontorets förvaltning stående riksdagshuset. Vid denna avgränsning av fondens kapitaltillgångar har riksräkenskapsverket utgått från att, i den utsträckning så kan befinnas lämpligt, i samband med fondens bildande till byggnadsstyrelsens förvaltning överflyttas vissa för närvarande under annan myndighets förvaltning stående byggnadsfastigheter. Från redovisning å fonden skulle däremot uteslutas dels sådan fast egendom, som enligt riksräkenskapsverkets i det föregående angivna uppfattning lämpligen borde redovisas å annan produktiv fond, dels ock tills vidare byggnadsfastigheter, tillhörande slottsstaten eller försvarsväsendet, vetenskapliga institutioner vid Uppsala och Lunds universitet samt lotsverkets byggnader ävensom ett flertal mindre fastighetsgrupper.

Med den omfattning den nya fastighetsfonden sålunda skulle erhålla, komme förvaltningen av fonden att utövas av de fem myndigheter, under vilkas vård den å fonden redovisade egendomen i regel redan nu står, nämligen fångvårdsstyrelsen, utrikesdepartementet, medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen och riksgäldskontoret. Till var och en av dessa myndigheter med undantag av byggnadsstyrelsen skulle en enhetlig grupp av fastigheter komma att hänföras. Den till byggnadsstyrelsen hänförda egendomen, som skulle omfatta ett stort antal olikartade fastigheter, borde i redovisningen sammanföras under ett antal så vitt möjligt enhetliga fastighetsgrupper. Hela det å fonden redovisade fastighetsbeståndet skulle därigenom bliva uppdelat i ett fåtal relativt enhetliga grupper, vilka i redovisningshänseende skulle betraktas såsom självständiga delfonder. För var och en av dessa

delfonder skulle i vederbörande förvaltningsmyndighets egna räkenskaper självständig redovisning lämnas beträffande såväl kapitaltillgångar och förnyelsefondsmedel som inkomster och utgifter. För varje delfond skulle verkställas självständig debitering av till densamma ingående hyror och fastställas särskild avskrivningsprocent. Vid redovisningen i rikshuvudboken och i riksstaten åter skulle samtliga delfonder sammanföras och den gemensamma fonden skulle i budgettekniskt hänseende behandlas såsom en enhetligt organiserad produktiv fond.

Beträffande de konsekvenser i budgettekniskt hänseende, som skulle följa av redovisningens anordnande på sätt riksräkenskapsverket sålunda förordat, har ämbetsverket anfört huvudsakligen följande:

För att möjliggöra uppdebiterandet å den nya fastighetsfonden av de beräknade hyres- och arrendebeloppen för från fonden till statens verk och myndigheter upplåten fast egendom måste i riksstaten under verkliga utgifter härför anvisas särskilda anlagsmedel, vilka anslagsmedel skulle tillföras fastighetsfonden såsom inkomst.

Rörande fördelningen å anslag av sistangivna anslagsmedel äro olika möjligheter tänkbara. Sålunda kunna de till respektive myndigheter hänförliga hyresbeloppen antingen inräknas i myndigheternas för medelsbehovet i övrigt anvisade egna anslag eller ock sammanföras å för ändamålet under respektive huvudtitlar anvisade särskilda gemensamhetsanslag. Det förstnämnda alternativet, som i riksräkenskapsverkets ursprungliga framställning i ärendet förordades, skulle bäst motsvara de redovisningsprinciper, som legat till grund för den vid årets riksdag beslutade omläggningen av riksstatens uppställning. Med hänsyn till den utökning av de berörda myndigheternas bokföring, som en dylik uppdelning av anslagsmedlen onekligen skulle medföra, har riksräkenskapsverket likväl nu ansett sig böra förorda, att för ändamålet erforderliga anslagsmedel åtminstone tillsvidare anvisas å gemensamhetsanslag. I överensstämmelse härmed får riksräkenskapsverket föreslå, att för täckande av de till respektive huvudtitlar hänförliga ämbetsverkens och myndigheternas beräknade hyreskostnader må under var och en av huvudtitlarna II—X anvisas ett särskilt förslagsanslag. De nya anslagen torde böra erhålla följande beteckning: »Ersättning till statens allmänna fastighetsfond för till statlig myndighet upplåten fast egendom».

De å riksstaten nu anvisade anslagsmedlen till underhåll och reparationer m. m. av statens fastigheter skulle däremot, i den mån desamma avse å den nya fastighetsfonden redovisad egendom, för framtiden uteslutas från riksstaten och häremot svarande kostnader bestridas direkt från fonden.

För redovisning av fastighetsfondens nettoöverskott slutligen bör under inkomster av statens produktiva fonder uppföras en ny inkomsttitel, lämpligen benämnd statens allmänna fastighetsfond. Den nya inkomsttiteln synes böra redovisas såsom huvudinkomsttitel och uppföras omedelbart efter statens affärsverk. De hittills å huvudinkomsttiteln »Diverse inkomster» och å den under uppbörd i statens verksamhet uppförda inkomsttiteln »Hyresmedel» redovisade hyres- och arrendeinkomsterna, avseende i fonden ingående fast egendom, böra däremot för framtiden uppdebiteras direkt å den nya fastighetsfonden.

Genom en på nyss angivna sätt ordnad redovisning över riksstaten av de beräknade hyreskostnaderna för de statens verk och inrättningar, vilka

fått lokaler åt sig upplåtna i fondens fastigheter, skulle, framhåller riksräkenskapsverket, ernås det av ämbetsverket i dess ursprungliga framställning uppställda andra huvudsyftet, avseende en fullständigare redovisning av de statliga ämbetsverkens och myndigheternas verkliga kostnader.

I det föregående har antydningsvis berörts ett spörsmål av praktisk innebörd, vilket vid fondens uppläggande kräver sin lösning, nämligen frågan om värdesättningen av den egendom, som skall upptagas till redovisning å fonden. Såsom redan nämnts, anser riksräkenskapsverket egendomen böra i rikshuvudboken uppföras till belopp, motsvarande det beräknade nutidsvärdet. Detta värde bör enligt ämbetsverkets mening fastställas efter utredning avseende varje enskild fastighet, därvid taxeringsvärdet, om sådant finnes åsatt, i första hand bör tjäna till ledning. Även anskaffningsvärdet anser ämbetsverket i viss utsträckning kunna läggas till grund för värdesättningen, varvid dock hänsyn bör tagas till efter byggnadstiden inträdd värdeminskning. I förvaltningsmyndigheternas räkenskaper bör enligt ämbetsverkets mening särskilt värde upptagas för å ena sidan tomtvärdet och å andra sidan byggnadsvärdet. Genom nybyggnader eller fastighetsförvärv efter fondens tillkomst inträdande kapitalökning skall, som redan nämnts, enligt förslaget finansieras från anslag under utgifter för kapitalökning. Fondens härigenom uppkomna nya kapitaltillgångar skulle följaktligen i likhet med motsvarande kapitalökningar å affärsverksfonderna i rikshuvudboken uppföras till värden, motsvarande de å kapitalbudgeten redovisade anskaffningskostnaderna. Genom försäljning eller eljest uppkomna kontanta kapitaltillgångar, vilka icke längre erfordras för investering i fonden tillhörig egendom, avses skola från fonden återbetalas samt i vanlig ordning redovisas över budgeten.

Beträffande fastställandet av inkomst- och utgiftsstat för fonden anför riksräkenskapsverket följande:

Med hänsyn till att fastställandet av inkomsterna i viss mån är beroende av storleken av de belopp, till vilka fastighetsfondens respektive delfondernas utgifter beräknas uppgå, torde vara lämpligast att till behandling först upptaga utgiftsredovisningen.

I enlighet med vad riksräkenskapsverket i det föregående härom anfört, skulle såsom utgifter avföras dels alla till fondens fasta egendom hänförliga kostnader för löpande underhåll och reparationer m. m., dels ock erforderlig avsättning till förnyelsefond.

Vid en förutberäkning av den förstnämnda av angivna två utgiftsgrupper måste i första hand utrönas, till vilka belopp hithörande utgifter uppgått under vart och ett av de senast förflutna budgetåren. Med ledning härav och under hänsynstagande till de särskilda omständigheter, som förväntas påverka utgiftsbelastningen under det kommande budgetåret, böra ifrågavarande kostnader kunna fastställas med tillbörlig säkerhet. De beräkningar, varom nu är fråga, skilja sig för övrigt icke i princip från de beräkningar rörande underhålls- och reparationskostnader, som redan enligt den nuvarande ordningen måste verkställas.

Förenat med större svårighet är däremot fastställandet av de procentsatser, som skola reglera avsättningen till den för fastighetsbeståndet avsedda förnyelsefonden. Som avskrivning i regel erfordras allenast beträffande fastigheternas byggnadsvärde, bör avskrivningsprocenten angivas i relation till detta värde. Särskild avskrivningsprocent torde härvid böra fastställas för var och en i fastighetsfonden ingående delfond. Fastställandet av de skilda avskrivningsprocenten bör verkställas med ledning av de erfarenheter, som vunnits inom såväl statlig som privat fastighetsförvaltning. Tid efter annan bör genom särskilda fastighetsvärderingar utrönas, huruvida de tillämpade avskrivningsprocenten varit riktigt avvägda, och bör, om så skulle visa sig påkallat, för framtiden höjning respektive sänkning av procentsatserna vidtagas.

Vad därefter angår fastighetsfondens inkomster, hänföra sig dessa, såsom tidigare utvecklats, väsentligen till de hyresbelopp, som skulle uppdebiteras för de av ämbetsverk och myndigheter i fondens fastigheter disponerade lokaler. Fastställandet av ifrågavarande debiterade hyresbelopp torde rätteligen böra äga rum efter verkställd hyresvärdering av de till varje särskilt verk upplåtna lokalerna, varvid hänsyn borde tagas såväl till lokalernas storlek och kvalitet som till den allmänna hyresnivåns höjd. En dylik individuell hyresvärdering skulle emellertid bliva synnerligen tids- och arbetskrävande. För det syfte, som med hyresdebiteringen avses skola ernås, torde ock vara tillräckligt, att för fastigheter, tillhörande var och en av de i fastighetsfonden ingående delfonderna, ett enhetligt hyresvärde per kvadratmeter golvyta eller kubikmeter luftrymd fastställdes. Jämväl fastställandet av dessa enhetsvärden skulle beträffande vissa delfonders fastigheter erbjuda stora svårigheter, sammanhängande med att jämförelsen med hyresnivåns läge å den privata hyresmarknaden för vissa slag av fastigheter icke kan tillmätas någon betydelse. Under angivna förhållanden synes någon annan utväg icke återstå än att för vederbörande delfonds fastigheter avväga hyresvärdet så, att normal nettoavkastning uppnås för det i delfondens fastigheter nedlagda kapitalet.

Sedan hyresvärdet per kvadratmeter golvyta eller kubikmeter luftrymd fastställts för varje delfonds fastigheter, uträknas det till varje myndighet hänförliga hyresbeloppet liksom varje delfonds debiterade, totala hyresinkomst.

Till den sålunda beräknade debiterade hyresinkomsten lägges den kontant inflytande hyresinkomsten, avseende till enskilda upplåtna lokaler i statens till fastighetsfondens olika delfonder hänförliga fastigheter.

Under förutsättning att — såsom riksräkenskapsverket finner lämpligast — hyreskostnaderna för sådana statens verk, som icke kunna beredas tjänstelokaler i statens egna fastigheter, avföras såsom utgifter å den nya fonden och följaktligen häremot svarande debiterade hyresbelopp inräknas bland fondens inkomster, skulle fastighetsfondens ovan beräknade utgifter och inkomster höjas med ett och samma belopp.

Fastighetsfondens nettoöverskott slutligen framgår såsom skillnaden mellan fondens sålunda redovisade sammanlagda inkomster och utgifter.

Såsom förut framhållits, medför det nya redovisningssystemet, att medel för nybyggnader och förvärv av fastigheter, vilka skola ingå i fastighetsfonden, böra anvisas å anslag under utgifter för kapitalökning. Vid sådant förhållande måste ställning tagas till frågan, huruvida dessa anslag böra anvisas att täckas av lånemedel eller av andra statsinkomster. Riksräkenskapsverket yttrar härom följande:

Enligt den tidigare tillämpade ordningen anvisades medel för såväl underhåll och reparationer m. m. avseende statens hela i rikshuvudboken icke redovisade fastighetsbestånd som till detta fastighetsbestånd hänförliga nybyggnader och fastighetsförvärv å anslag under verkliga utgifter. Anvisandet av särskilda anslagsmedel för täckande av den värdeminskning, som samma fastighetsbestånd underginge på grund av stigande ålder och förslitning, var under sådana förhållanden icke erforderligt.

Enligt den föreslagna nya ordningen åter skulle viss del av statens i rikshuvudboken hittills icke redovisade fastighetsbestånd upptagas till redovisning i rikshuvudboken och därvid uppföras å en för ändamålet upprättad s. k. produktiv fond. Såsom en följd av denna omläggning skulle framgå, att till den nya fastighetsfonden hänförliga anslagsmedel för nybyggnader och fastighetsförvärv komme att anvisas å anslag under utgifter för kapitalökning. Å den löpande budgeten, omfattande riksstatens verkliga inkomster och verkliga utgifter, skulle däremot täckning beredas utom för underhåll och reparationer m. m. avseende det å fonden redovisade fastighetsbeståndet jämväl för den till samma fastighetsbestånd hänförliga värdeminskningen.

I fråga om den löpande budgetens belastning skulle alltså omläggningen medföra den ändringen, att, medan enligt den tidigare tillämpade ordningen i belastningen inräknades de för varje budgetår till nybyggnader och fastighetsförvärv förbrukade anslagsmedlen, enligt den föreslagna nya ordningen i stället den mot värdeminskningen å fastighetsfondens samlade kapitaltillgångar svarande avsättningen till förnyelsefonden inginge i belastningen. Enligt båda förfaringssätten skulle på lång sikt å löpande budgeten fullständig täckning ernås för statens med fastighetsförvaltningen förenade kostnader.

Under sådana förhållanden lära anslagen till kapitalökning å den nya fastighetsfonden — i likhet med motsvarande anslag till affärsverksfonderna — normalt kunna anvisas att utgå av lånemedel. Såsom riksräkenskapsverket i det föregående antytt, böra dock, då särskilda skäl därtill föranleda, kapitalökningsanslagen till den nya fastighetsfonden — liksom i stor utsträckning ägt rum beträffande affärsverksfonderna — anvisas att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Över det av riksräkenskapsverket sålunda framlagda förslaget hava, efter remiss, utlåtanden avgivits av byggnadsstyrelsen den 31 oktober 1934, av statskontoret den 30 oktober 1934 och av fullmäktige i riksgäldskontoret den 25 oktober 1934. I samband med remissen fick byggnadsstyrelsen sig anbefallt att inhämta erforderlig utredning och yttranden i ärendet från fångvårdsstyrelsen och medicinalstyrelsen samt att, såvitt anginge under fångvårdsstyrelsens, utrikesdepartementets, medicinalstyrelsens och byggnadsstyrelsens förvaltning ställda fastigheter, framlägga *dels* utredning rörande de värden, med vilka nämnda fastigheter borde uppföras å fonden, därest denna komme till stånd från och med den 1 juli 1935, *dels* beräkning av de inkomster från fonden, respektive de utgiftsanslag för beredande av gottgörelse åt fonden för upplåtelse av tjänstelokaler till statliga myndigheter i fondens fastigheter, som under samma förutsättning borde upptagas å riksstaten för budgetåret 1935/1936, *dels och* förslag till inkomst- och utgiftsstat för fonden för samma budgetår. I anslutning härtill hava vid bygg-

nadsstyrelsens utlåtande fogats yttranden av fångvårdsstyrelsen och medicinalstyrelsen ävensom utredning i nyss angivna hänseenden.

Jag övergår nu till att redogöra för innehållet i de inkomna yttrandena jämte den av byggnadsstyrelsen framlagda utredningen. Därvid skall jag till en början beröra myndigheternas mera allmänt hållna uttalanden om förslaget samt deras yttranden beträffande omfattningen av det fastighetsbestånd, som i händelse av fondens inrättande bör hänföras till densamma.

Byggnadsstyrelsen erinrar, att styrelsen redan i sitt år 1924 gemensamt med statskontoret avgivna utlåtande över riksräkenskapsverkets ursprungliga framställning i ämnet i princip erkänt det teoretiskt sett riktiga i att statens i fastigheter nedlagda kapital redovisas i rikshuvudboken. Det nu framlagda förslaget innebär enligt styrelsens mening vissa förbättringar i förhållande till det ursprungliga. På grund härav och med hänsyn till de förhållanden, som kristiden och dess motarbetande av arbetslösheten medfört i avseende å statlig kapitalinvestering i byggnadsföretag, säger sig styrelsen numera icke kunna finna annat än att de med förslagets genomförande förenade fördelarna så väsentligt överväga nackdelarna — vilka enligt styrelsens mening huvudsakligen bestå i en viss komplicering i bokföringsmässigt hänseende och en ökning av arbetsuppgifterna för vissa statliga organ —, att styrelsen anser sig böra tillstyrka ett genomförande av ifrågavarande reform i huvudsaklig överensstämmelse med riksräkenskapsverkets förevarande förslag. Endast i vissa mindre väsentliga detaljer, till vilka jag återkommer i det följande, har styrelsen ansett en justering av förslaget vara behövlig.

Lika med riksräkenskapsverket anser byggnadsstyrelsen eftersträvansvärt, att en såvitt möjligt fullständig redovisning åstadkommes i rikshuvudboken av all statens fasta egendom, i den mån den lämnar en i penningar uppskattbar avkastning eller representerar ett i penningar evalverbart nyttjande- eller avyttringsvärde. Styrelsen erinrar, att de under styrelsens förvaltning ställda fastigheterna i allmänhet uppfylla angivna bestämmelse om produktivitet. Emellertid förvaltar styrelsen även sådana fastigheter, som icke äro produktiva, t. ex. fästningsruiner, historiska minnesmärken, vissa slott, Riddarholmskyrkan med flera. Dessa senare fastighetsobjekt böra enligt styrelsens mening icke införas under fonden utan alltjämt förvaltas av styrelsen på ungefär samma sätt som nu sker beträffande alla under styrelsens vård ställda fastigheter och alltså för underhållet föranleda särskilda, verkliga utgiftsanslag under sjätte huvudtiteln. Till denna grupp av fastigheter utanför fonden böra enligt styrelsens uppfattning även hänföras de två statliga teaterbyggnaderna i Stockholm samt Stadionbyggnaden, vilka i förvaltningshänseende intaga en särställning. I fråga om teaterbyggnaderna ombesörjer byggnadsstyrelsen det utvändiga underhållet, medan byggnaderna i övrigt förvaltas av vederbörande teaterbolags styrelser, och beträffande

Stadionbyggnaden utövar byggnadsstyrelsen endast överinseendet, varemot själva förvaltningen handhaves och bekostas av Stadionstyrelsen. Samtliga övriga under styrelsens förvaltning nu stående fastigheter, i huvudsak byggnader för olika statliga verk och inrättningar i Stockholm samt landsstatshus, landshövdingeresidens, landsarkiv, lantmäterikontor och seminariebyggnader i landsorten, böra enligt styrelsens mening ingå i fastighetsfonden.

I anslutning till riksräkenskapsverkets förslag att i samband med fondens bildande till byggnadsstyrelsens förvaltning överflytta vissa för närvarande under annan myndighets förvaltning stående fastigheter ifrågasätter byggnadsstyrelsen en sådan överflyttning beträffande mynt- och justeringsverkets, patent- och registreringsverkets, veterinärhögskolans och nya elementarskolans fastigheter i Stockholm, blindinstitutet å Tomteboda, hantverksskolan i Växjö för blinda kvinnor, hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män samt småskoleseminariet i Linköping.

Slutligen föreslår byggnadsstyrelsen, att till fonden måtte hänföras jämväl sådana under uppförande varande byggnader, som efter färdigställandet komma att sortera under någon av de myndigheter, vilka avses skola ingå i fonden såsom förvaltningsorgan. Av dylika nybyggnader böra enligt styrelsens mening följande tillföras fonden och ställas under styrelsens förvaltning, nämligen kanslihusets nybyggnad, statens historiska museum, tekniska högskolans kanslibyggnad, statens bakteriologiska laboratorium och generaltullstyrelsens hus i Stockholm, landsarkivet i Härnösand samt lantmäterikontoren i Jönköping, Karlstad och Västerås.

I den av byggnadsstyrelsen framlagda utredningen ingår förteckning över samtliga de fastigheter, vilka enligt styrelsens sålunda uttalade uppfattning böra införlivas med fastighetsfonden och stå under styrelsens förvaltning. Likaså hava förteckningar upprättats över de till utrikesdepartementets, fångvårdsstyrelsens och medicinalstyrelsens förvaltningsområden hörande fastigheter, vilka av riksräkenskapsverket föreslagits att ingå i fonden. Värdet av samtliga ifrågavarande fastigheter har preliminärt uppskattats till 256.2 miljoner kronor, därav 74.6 miljoner kronor utgörande markvärde och 181.6 miljoner kronor byggnadsvärde. Till frågan om de grunder, som varit bestämmande vid värdesättningen, återkommer jag i det följande.

Fångvårdsstyrelsen uttalar, att vissa teoretiska skäl givetvis kunna åberopas för fondens inrättande, men framhåller, att förslagets genomförande för fångvårdens vidkommande avsevärt skulle komplicera räkenskapsväsendet vid detta verk. Styrelsen erinrar, att frågan om fångvårdens omorganisation gjorts till föremål för utredning och att denna utredning kan föranleda indragning av en del av statens nuvarande fångvårdsanstalter. Med hänsyn härtill anser styrelsen det böra tagas under övervägande, huruvida i denna frågas nuvarande läge det må anses lämpligt att förlägga fångvårdens fastigheter under fonden.

Medicinalstyrelsen finner väl vissa skäl tala för anordnande av en fond för redovisning av statens fastighetsbestånd. Det framlagda förslaget innebure emellertid, att å en sådan fond skulle redovisas staten tillhöriga fastigheter oavsett om desammas tillkomst för staten föranledde inkomster respektive minskade utgifter eller icke. Enligt styrelsens uppfattning förelåge en väsentlig skillnad mellan å ena sidan sådana fastigheter, som antingen lämnade statsverket en faktisk inkomst eller föranledde en minskning av statens hyresutgifter och som ägde ett verkligt avyttringsvärde, och å andra sidan sådana fastigheter som exempelvis statens sinnessjukhus, vilkas tillkomst icke medförde några inkomster eller minskade utgifter för statsverket och vilkas avyttringsvärde icke stode i rimlig proportion till de därå nedlagda kostnaderna. I händelse ett sinnessjukhus skulle nedläggas och försäljas, syntes detsamma i allmänhet icke inbringa avsevärt mer än vad som motsvarade markvärdet, vilket med hänsyn till det avskilda läge, som vore utmärkande för flertalet sinnessjukhus, i allmänhet uppginge till relativt obetydligt belopp. Det finge därför enligt styrelsens mening anses hava varit en riktig princip, att staten, såsom hittills i regel skett, omedelbart avskrivit kostnaderna för uppförande av nya sinnessjukhus eller för utvidgning och modernisering av redan befintliga. Att nu i en fastighetsfond upptaga beräknade värden å dessa anstalter, för vilka byggnadskostnaderna i stort sett redan avskrivits, syntes vara att skapa bokföringsvärden, som saknade ekonomisk realitet. En sådan bokföringsåtgärd ansåge sig styrelsen icke böra tillstyrka. Vad sålunda sagts om själva anstalterna gällde till en viss grad även beträffande de tjänstemannabostäder, som anordnats i eller invid sinnessjukhusen. Dessa bostäders värde sammanhängde helt med anstaltsdriften. I och med dennas nedläggande bleve i regel de i själva anstaltsbyggnaderna inrymda bostäderna utan värde, och även de i särskilda bostadshus förlagda bostäderna bleve enligt styrelsens mening i sådan händelse utan något mera avsevärt avyttringsvärde. Styrelsen avstyrkte därför förslaget i vad detsamma avsåge statens sinnessjukhus.

Statskontoret förklarar sig vara ense med riksräkenskapsverket däri, att den nuvarande redovisningen av statens fastighetsbestånd är otillfredsställande och att en utvidgad redovisning bör åvägabringas genom upprättande av en särskild fastighetsfond. Beträffande omfattningen av det fastighetsbestånd, som bör hänföras till fonden, instämmer statskontoret i riksräkenskapsverkets uttalande att redovisningen principiellt bör omfatta all egendom, som lämnar en i penningar uppskattbar avkastning eller representerar ett i penningar evalverbart nyttjande- eller avyttringsvärde. I anslutning härtill understryker statskontoret önskvärdheten av att alla de fastigheter, vilka från nämnda utgångspunkt böra redovisas å fastighetsfonden, också bliva, så snart erforderliga förutsättningar därför äro för handen, dit överförda. Statskontoret finner det likaledes välbetänkt, att, på sätt riksräkenskapsverket föreslagit, från den allmänna fastighetsfonden undantagas dels riksbankens fastigheter, vilka böra sammanföras med riksbankens övriga

tillgångar, dels ock till administrativ myndighet upplåtna jordegendomar, som i stället böra överföras till statens domäners fond och av domänstyrelsen utarrenderas till vederbörande myndigheter. I sistnämnda avseende framhåller statskontoret, hurusom erfarenheten givit vid handen, att understundom myndighet, som fått jordegendom överlämnad till sin förvaltning, sedermera, då egendomen ej vidare behövts för den avsedda användningen, visat sig obenägen att återlämna densamma till domänstyrelsen och i stället önskat få egendomen realiserad för tillgodoseende av något speciellt önskemål. Enligt statskontorets mening är försäljning av viss fastighet för att därigenom bereda medelstillgång icke den rätta vägen att få ett anslagsbehov fyllt, utan böra medel i vanlig ordning äskas å riksstaten. Även av nu angivna skäl har statskontoret funnit förslaget i denna del gå i rätt riktning.

Ett ordnande av statens fastighetsbokföring på sätt statskontoret sålunda tillstyrkt bör enligt statskontorets uppfattning lämpligen föranleda, att anslag till nybyggnader och fastighetsförvärv i riksstaten anvisas under utgifter för kapitalökning i stället för å huvudtitlarna under verkliga utgifter samt att för samma ändamål icke längre erforderliga anslagsmedel redovisas å riksstatens inkomstsida såsom i anspråk tagna kapitaltillgångar respektive återbetalningar av lånemedel. Även härutinnan har statskontoret alltså uttalat sin anslutning till riksräkenskapsverkets förslag.

Däremot har statskontoret bestämt avstyrkt förslaget att giva den nya fonden karaktären av en produktiv fond. Härom anför ämbetsverket i huvudsak följande:

Om man åtnöjer sig med att åstadkomma en fullständigare redovisning i rikshuvudboken av statens i fast egendom nedlagda kapital, skulle — utöver nyssberörda ändring i fråga om anvisningen av medel till nybyggnader och fastighetsförvärv — någon ytterligare ändring beträffande riksstatens uppställning och innehåll i och för sig icke vara erforderlig. Sålunda skulle medel för underhåll och reparationer m. m. liksom hittills kunna anvisas å anslag under verkliga utgifter. I den mån förevarande kapitaltillgångar icke finansierats genom lånemedel och följaktligen i budgettekniskt hänseende äro att hänföra till statens skattemedelskapital, skulle ej heller för framtiden behov föreligga att anvisa särskilda anslagsmedel till täckande av den avskrivning, som på grund av kapitalobjektens stigande ålder och förslitning kunde befinnas böra äga rum. Höjningar och sänkningar av fondens värden skulle komma att ske automatiskt efter förändringar i värdesättningen av fastigheterna och något avskrivningsförfarande i egentlig mening skulle icke bliva erforderligt.

Riksräkenskapsverket vill emellertid för sin del gå ett väsentligt steg längre, i det att verket — förutom den föreslagna fullständigare redovisningen i rikshuvudboken av statens i fast egendom nedlagda kapital — därjämte förordar en direkt i riksbokföringen inordnad redovisning av sagda kapitals totala såväl brutto- som nettoavkastning. För att detta syfte skall kunna nås i vad angår det å den föreslagna allmänna fastighetsfonden redovisade fastighetsbeståndet föreslår riksräkenskapsverket, att nämnda fond i budgettekniskt hänseende skall organiseras såsom en s. k. produktiv fond.

Statskontoret är nu, liksom i sitt år 1924 gemensamt med byggnadsstyrelsen avgivna utlåtande, villigt erkänna, att ur bokförings- och redovisningssynpunkt vissa fördelar äro förbundna med det förslag, som av riksräkenskapsverket i förevarande hänseende framlagts. Då statskontoret emellertid nu lika litet som då kan följa riksräkenskapsverket på denna punkt, beror detta på att ämbetsverket icke kan finna, att den omgång och bokföringstekniska omständlighet samt de praktiska olägenheter i övrigt, som äro förenade med förslagets genomförande, skulle uppvägas av det gagn, som kan vara att därav förvänta. Till närmare utvecklande härav vill statskontoret inskränka sig till att anföra följande.

Ett tillämpande på statens allmänna fastighetsfond av de för de produktiva fonderna gällande redovisningsreglerna skulle — såsom riksräkenskapsverket framhåller — innebära, att nämnda fonds inkomster och utgifter upptoges till redovisning i rikshuvudboken. Såsom fondens inkomster finge härvid betraktas — utom faktiskt influtna hyror och arrenden för till enskilda upplåten, fonden tillhörig fast egendom — de beräknade hyres- och arrendebeloppen för av statens verk och inrättningar disponerad sådan egendom. Å fondens konto skulle följaktligen uppdebiteras såväl de faktiskt influtna som de beräknade hyres- och arrendebeloppen. Å andra sidan skulle å fondens konto såsom utgifter avföras alla till fondens fasta egendom hänförliga kostnader för löpande underhåll och reparationer m. m. samt för erforderlig avsättning till förnyelsefond. Överskottet av inkomster utöver utgifter skulle överföras till statsregleringsfonden.

Vad först angår avsättningen till förnyelsefond framhåller riksräkenskapsverket, att denna avsättning bör avse hela det fastighetsbestånd, som upptages till redovisning å fonden, alltså även sådana fastigheter — och de utgöra det allt övervägande flertalet — som tillkommit under anslag till verkliga utgifter och följaktligen enligt det nuvarande redovisningssättet så att säga omedelbart avskrivits. Att för framtiden avstå från att belasta fondens utgifter med avsättningar till förnyelsefonden skulle enligt riksräkenskapsverket innebära, att fondens mot sistnämnda värde svarande dolda reserv efter hand förtärdes. Ett dylikt redovisningsförfarande, enligt vilket full täckning för varje års faktiska kostnader icke skulle ernås, finner riksräkenskapsverket icke stå i överensstämmelse med korrekta bokföringsprinciper.

För denna avsättning till förnyelsefonden förutsätter riksräkenskapsverket, att en särskild avskrivningsprocent, i relation till fastigheternas byggnadsvärde, skall fastställas för varje i fastighetsfonden ingående delfond. Till ledning för fastställandet böra tjäna de erfarenheter, som vunnits inom såväl statlig som privat fastighetsförvaltning. Tid efter annan bör enligt riksräkenskapsverkets mening genom särskilda fastighetsvärderingar utrönas, huruvida de tillämpade avskrivningsprocenten varit riktigt avvägda.

Det i riksräkenskapsverkets förslag sålunda förutsatta avskrivningsförfarandet — vilket utgör en konsekvens av fastighetsfondens konstruktion som en produktiv fond — innebär en så pass omfattande och betungande anordning, att detsamma enligt statskontorets uppfattning icke bör sättas igång utan tvingande skäl. Att märka är, att det här skulle gälla ej blott flertalet av statsverkets ämbetsbyggnader i huvudstaden och landsorten utan därjämte samtliga fängelsebyggnader i riket, utrikesförvaltningens beskicknings- och konsulatfastigheter utomlands, alla sinnessjukhus ävensom riksdagshuset. För samtliga dessa byggnader skulle — trots det att de byggts med andra statsinkomster än lånemedel — avskrivningar bliva nödvändiga och fortgå genom årliga avsättningar till förnyelsefonden. Framdeles skulle en liknande procedur

få tillgripas jämväl beträffande, bland annat, lant- och sjöförsvarets kaserner och övriga byggnader, universitetens byggnadsfastigheter m. m. Onekligen är det hittillsvarande systemet, enligt vilket de byggnader, som anskaffats med anlitande av skattemedel, så att säga »omedelbart avskrivits», betydligt mindre komplicerat.

Allmänna fastighetsfondens huvudsakliga inkomster skulle enligt förslaget utgöras av de hyresbelopp, som skulle uppdebiteras för de av ämbetsverk och myndigheter i fondens fastigheter disponerade lokalerna. Fastställandet av ifrågavarande debiterade hyresbelopp borde, framhåller riksräkenskapsverket, rätteligen äga rum efter verkställd hyresvärdering av de till varje särskilt verk upplåtna lokalerna, varvid hänsyn borde tagas såväl till lokalernas storlek och kvalitet som till den allmänna hyresnivån. Då emellertid en dylik individuell hyresvärdering skulle bliva synnerligen tids- och arbetskrävande, borde det kunna vara tillräckligt, att för fastigheter, tillhörande var och en av de i fastighetsfonden ingående delfonderna, ett enhetligt hyresvärde per kvadratmeter golvyta eller kubikmeter luftrymd fastställdes. I vissa fall skulle i stället den utvägen få anlitas, att för vederbörande delfonds fastigheter hyresvärdet så avvägdes, att normal nettoavkastning uppnås för det i delfondens fastigheter nedlagda kapitalet. Sedan hyresvärdet per kvadratmeter golvyta eller kubikmeter luftrymd fastställts för varje delfonds fastigheter, skulle det till varje myndighet hänförliga hyresbeloppet liksom varje delfonds debiterade, totala hyresinkomst uträknas.

För täckande av de nu angivna, å fastighetsfondens inkomstsida uppförda, debiterade hyresbeloppen skulle, enligt förslaget, å anslag under verkliga utgifter i riksstaten anvisas anslagsmedel till belopp, sammanlagt motsvarande summan av nyssnämnda debiterade hyresbelopp. Genom denna redovisning över riksstaten av de beräknade hyreskostnaderna för verk och myndigheter skulle uppnås det andra av riksräkenskapsverket uppställda huvudsyftet med förevarande omläggning, nämligen en fullständigare redovisning av de statliga ämbetsverkens och myndigheternas verkliga kostnader.

Mot denna av riksräkenskapsverket sålunda förutsatta anordning synes kunna i förstärkt grad riktas samma anmärkning som mot nyssberörda avskrivningsförfarande, nämligen, att den utvidgade redovisning, som därigenom står att vinna, skulle köpas för dyrt, och att den ej skulle medföra en motsvarande reell nytta. I varje fall kan statskontoret ej finna, att fördelarna skulle uppväga de praktiska olägenheter och det i och för sig skäligen improduktiva arbete, som skulle bliva följden, därest våra samtliga ämbetslokaler, beskickningshus utomlands, fängelser och sinnessjukhus etc. skulle underkastas en mer eller mindre artificiell hyressättning och med ledning av golvyta eller luftrymd eller efter annan grund påföras hyra för sina i statens egna byggnader inrymda lokaler.

I detta sammanhang må framhållas, att en redovisning av en viss myndighets lokalutrymme icke synes hava tillnärmelsevis samma praktiska betydelse som en redovisning av myndighetens avlöningskostnader och utgifter i övrigt. Beträffande sistnämnda utgiftskategorier kan redovisningen genom den jämförelse med andra myndigheter, som därigenom möjliggöres, vara av stort intresse och värde bland annat genom att giva uppslag och motivering till utgiftsminskningar och besparingar. Lokalbehovet däremot torde få bedömas från väsentligen andra utgångspunkter och kan i praktiken ej heller gärna underkastas den inskränkning eller utvidgning, som en jämförelse med andra myndigheters lokalutrymme i och för sig skulle kunna giva anledning till.

Härtill kommer ytterligare, att redovisningssynpunkten strängt taget fordrar, att det hyresbelopp, som påföres vederbörande myndighet, verkligen inräknas i myndighetens eget anslag, närmast i dess omkostnadsstat. Denna konsekvens har riksräkenskapsverket emellertid icke vågat sig på att draga med hänsyn till den utökning av de berörda myndigheternas bokföring, som därav skulle föranledas. Verket stannar i stället vid att förorda, att för lokalhyror beräknade anslagsmedel anvisas å gemensamhetsanslag under respektive huvudtitlar. Därmed går fördelen av den fullständigare redovisningen i viss mån till spillo.

Vid sådant förhållande vill statskontoret i anslutning till det av ämbetsverket och byggnadsstyrelsen år 1924 avgivna utlåtandet ifrågasätta, huruvida ej en tillfyllestgörande redovisning av olika verks och myndigheters hyreskostnader kunde vinnas genom en vid sidan av budgeten företagen, med lämpliga mellanrum förnyad uppskattning, vars resultat eventuellt kan i lämplig form publiceras.

Sammanfattningsvis uttalar statskontoret såsom sin mening rörande förevarande spörsmål följande:

För redovisningen av statens fastighetsbestånd i den omfattning som ovan angivits bör uppläggas en särskild fond, benämnd statens allmänna fastighetsfond. Härav bör följa, att anslag till sådana nybyggnader och fastighetsförvärv, som skola redovisas å fonden, hädanefter böra å riksstaten anvisas under utgifter för kapitalökning. Denna fond bör emellertid icke få karaktär av en produktiv fond, och anslag till underhåll och reparationer böra för den skull såsom hittills anvisas under verkliga utgifter. Anledning kommer med denna anordning av fonden ej att föreligga att debitera verk och myndigheter för hyror i statens fastigheter och att för täckande av dessa fingerade hyreskostnader uppföra anslag å riksstaten. Det behov, som kan föreligga att åvägabringa en redovisning av olika myndigheters beräknade hyreskostnader — för vilket ändamål riksräkenskapsverket tänkt sig uppförande av särskilda anslag å riksstaten — synes, därest sådan redovisning anses böra komma till stånd, kunna på ett tillfyllestgörande sätt tillgodoses genom att vid sidan av budgeten verkställa en uppskattning av hyreskostnaderna, vars resultat kan publiceras.

Inom statskontoret har skiljaktig mening uttalats av en ledamot, *statskommissarien Tottie,* vilken ansett, att statskontorets yttrande bort avfattats i enlighet med ett av honom avgivet förslag, varur här må återgivas följande:

Beträffande riksräkenskapsverkets förslag i nu berörda hänseende ställer sig statskontoret tveksamt, huruvida den föreslagna åtgärden att å en produktiv fond redovisa kronans fastighetsbestånd, i den mån det avses att ingå i statens allmänna fastighetsfond, kan anses vara av omständigheterna påkallad. Det synes nämligen icke uteslutet, att man skulle kunna ernå ett i huvudsak motsvarande resultat utan att för ändamålet anlita utvägen att upplägga en fond för redovisningen. En dylik fastighetsbokföring skulle emellertid då ske vid sidan av budgeten och ändringarna i fastighetsbeståndet i allt fall kunna ske i rikshuvudboken. Det synes också vara en ganska vidlyftig apparat, som måste igångsättas för att ernå en redovisning på sätt riksräken-

skapsverket nu ifrågasatt. Å andra sidan lärer det dock icke kunna förnekas, att en redovisning över en produktiv fond av här berörda fastigheter i flera hänseenden skulle kunna vara till fördel. Sålunda skulle för varje ämbetsverk upptagas beräknade hyror för ämbetsverkens lokaler i statens fastigheter, i likhet med de anvisningar för bestridande av hyror, som nu måste förekomma ifråga om sådana ämbetsverk, för vilkas behov förhyrning av lokaler måste äga rum. Borttagande av anslagen för byggnadsändamål från de särkilda huvudtitlarna och deras sammanförande för att underkastas en enhetlig behandling lärer också ur budgetär synpunkt få anses vara beaktansvärt.

För att icke beräkningarna av utgifterna å fastighetsfonden onödigtvis skola försvåras, lärer det få anses tillräckligt att för viss tid fastställa en genomsnittlig avskrivningsprocent för vissa slag av fastigheter, men det kan knappast anses påkallat att tid efter annan genom särskilda fastighetsvärderingar söka för de särskilda fastigheternas del utröna, huruvida den tillämpade avskrivningsprocenten är fullt riktigt avvägd. Statskontoret är likaledes av den uppfattningen, att, när det gäller hyresvärdets bestämmande, enhetliga grunder, även om det gäller för ämbetsverkslokaler använda fastigheter av olika slag, böra kunna tillämpas.

Slutligen vill statskontoret framhålla, att det måste vara önskvärt att om möjligt undvika anvisande av gemensamhetsanslag under huvudtitlarna för hyresutgifterna. Visserligen skulle det kunna anses vara ur praktisk synpunkt enklast att för varje huvudtitels del till fonden omföra ett enda belopp, men å andra sidan kommer härigenom den uppdelning av utgifterna på de särskilda myndigheterna, som torde vara en av de viktigaste fördelarna med reformen, att försvinna, varigenom givetvis dess värde reduceras.

För den händelse en särskild fastighetsfond inrättas, har det synts reservanten inom statskontoret klart, att till densamma böra hänföras alla sådana fastigheter, som i en eller annan form lämna avkastning. Enligt reservantens mening kan det därför knappast anses riktigt att från fonden utesluta exempelvis fastigheter tillhörande försvarsväsendet, vilka såsom framgår bland annat av redovisningen av lantförsvarets byggnadsanslag lämna en icke obetydlig avkastning.

Slutligen hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* beträffande nu omhandlade spörsmål utlåtit sig sålunda:

Det torde med skäl kunna sägas, att den nuvarande redovisningen i rikshuvudboken beträffande statens fasta egendom icke fyller berättigade krav på fullständighet och åskådlighet samt att därför en vidgad redovisning i förevarande avseende är önskvärd. Att såsom för närvarande mycket omfattande grupper av statens förmögenhetsobjekt i form av fast egendom utelämnas i riksbokföringen anse fullmäktige sålunda ur synpunkten av en tillnärmelsevis riktig uppskattning av statens verkliga kapitaltillgångar böra bliva föremål för rättelse. Såsom av remissakten framgår, kunna emellertid delade meningar råda i fråga om den omfattning, i vilken i rikshuvudboken hittills icke ingående fast egendom av statlig natur för framtiden bör upptagas till redovisning å rikshuvudbokens kapitalkonto. Såsom allmän regel i fråga om denna omfattning har föreslagits, att såsom slutmål härutinnan borde eftersträvas en så vitt möjligt fullständig redovisning i rikshuvudboken av all statens fasta egendom »i den mån densamma lämnar en i penningar uppskattbar avkastning eller representerar ett i penningar

evalverbart avyttringsvärde». Såsom ett andra huvudsyfte angives ernående av en fullständigare redovisning av de statliga ämbetsverkens och myndigheternas verkliga kostnader genom beräkning av hyra för av dem använda lokaler och hyresinkomst å fastigheterna.

För en rationell tillämpning av det framlagda programmet kräves en noggrann värdesättning av de fastigheter, vilka indragas inom detsammas ram. Man måste med andra ord uppskatta varje fastighets nutidsvärde. I många fall lär man emellertid näppeligen få fram »ett i penningar evalverbart avyttringsvärde» genom att utgå från taxerings- eller anskaffningsvärdet; en byggnad kan nämligen äga ett betydande värde i statens hand med hänsyn till dess förvaltningsuppgifter utan att äga något motsvarande »i penningar evalverbart avyttringsvärde». Beträffande dylika fastigheter torde en värdering och en därefter gjord uppskattning av skälig hyra närmast bliva en konstruktion utan större betydelse för statshushållningen eller statens kapitaltillgångar. Utan att vilja ingå djupare på den principiella delen av förslaget kunna fullmäktige ej undertrycka den anmärkningen, att förslaget synes ha fått en vidare omfattning än som måhända varit befrämjande för det angivna syftet, i den mån detta må anses vara berättigat.

Fullmäktige anse sig hava så mycket större skäl att göra detta uttalande som enligt deras mening riksdagshuset utan tillräcklig motivering förts till den allmänna fastighetsfonden. Svårigheter skulle uppstå vid åsättande av ett kapitalvärde å riksdagshuset, som väl knappast kan anses äga något »i penningar evalverbart avyttringsvärde». Fastighetens taxeringsvärde uppgår för närvarande till 15,000,000 kronor, vari ingår tomtvärde med 3,300,000 kronor. Kostnaderna för uppförande av de nya riksdags- och riksbankshusen uppgingo till inalles 8,405,000 kronor, och någon uppdelning av dessa kostnader å de båda byggnaderna synes icke hava skett. Med hänsyn till vad sålunda anförts och den uppgift riksdagshuset har att fylla synes det fullmäktige böra kunna fastslås, att detsamma icke lämpar sig för ett infogande inom den ram, som föreslagits för inrättandet av nämnda fond. I likhet med kungl. slott och fastigheter under första huvudtiteln, vilka åtminstone tillsvidare skulle lämnas utanför den föreslagna fastighetsfonden, bör alltså det under trettonde huvudtiteln hörande riksdagshuset icke ifrågakomma att ingå i berörda fond.

Fullmäktige vilja tillägga, att en konsekvens av riksdagshusets överförande till den allmänna fastighetsfonden med därav följande beräkning av hyra för de av riksdagen under viss del av året disponerade lokalerna, med nödvändighet synes bliva, att fullmäktige finge kräva hyra för kyrkomötet samt de kungl. kommittéer, arbetsavtalsförhandlingar och allmänna möten av olika karaktär m. m., för vilka lokaler enligt nu gällande bestämmelser hyresfritt upplåtas i riksdagshuset under den tid, då riksdagen ej är samlad. Å olika huvudtitlar torde hithörande hyresbelopp komma att upptagas i riksstaten, där fråga vore om uthyrning till statsinstitutioner, och i övrigt hyresbelopp få inkasseras. Det förefaller fullmäktige vara riktigare och för staten mera ändamålsenligt, att upplåtande av lokalerna kan försiggå under hittills tillämpade former, varjämte den vid den föreslagna anordningen oundvikliga ökningen av arbetet i riksgäldskontorets fastighetsförvaltning ter sig rätt onödig.

Jag övergår härefter till att redogöra för yttrandena och utredningen beträffande de frågor av mera speciell innebörd, till vilka ställning måste tagas vid reformens genomförande.

Vad först angår värdesättningen av fondens egendom har såväl byggnadsstyrelsen som statskontoret i stort sett anslutit sig till de synpunkter, som riksräkenskapsverket därutinnan uttalat.

Sålunda framhåller *byggnadsstyrelsen*, att den av styrelsen i förevarande avseende verkställda utredningen varit inriktad på att söka fastställa det verkliga nutidsvärdet för varje särskild fastighet. För de av styrelsen förvaltade fastigheterna i Stockholm vore taxeringsvärdena i allmänhet jämförelsevis tillförlitliga, varför de i huvudsak utgjort en god ledning för värdesättningen; en del justeringar hade dock måst göras. I fråga om styrelsens fastigheter i landsorten vore taxeringsvärdena däremot mera osäkra. De angåve dessutom med få undantag endast ett värde, som avsåge byggnad och mark tillsammans. En detaljerad justering av dessa värden hade icke medhunnits, men styrelsen hade tillsvidare godtagit dem utom i vissa påtagligt missvisande fall, i vilka styrelsen utfört en självständig ungefärlig värdering. För att erhålla ett sådant ungefärligt värde å marken hade styrelsen måst nöja sig med att antaga, att markvärdet utgjorde 20 procent av fastighetsvärdet. Även för utrikesdepartementets samt fångvårdsstyrelsens och medicinalstyrelsens fastighetsgrupper hade materialet för bedömmande av nutidsvärdena varit synnerligen bristfälligt. Med hänsyn till det anförda vore enligt styrelsens mening en ingående ytterligare undersökning erforderlig, innan en bestämd uppfattning av fastighetsvärdena kunde vinnas.

Då det synts angeläget att söka i den mån så är möjligt förebygga felaktigheter, som kunna verka förryckande på resultatet av fondredovisningen, har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att verkställa erforderlig ytterligare utredning angående bland annat fastighetsvärdena. Denna utredning pågår fortfarande men beräknas vara avslutad så tidigt, att hänsyn därtill kan tagas vid fondens uppläggande den 1 juli 1935.

Mot riksräkenskapsverkets förslag om uppdelning av fonden i delfonder allt efter fastigheternas olika beskaffenhet, så att varje delfond komme att omfatta en relativt enhetlig grupp av fastigheter, har erinran gjorts av *byggnadsstyrelsen*, som härom anfört följande:

Styrelsen vill till en början påpeka, att det är icke blott byggnadsstyrelsen, som förvaltar olika slag av fastigheter. Fångvårdsstyrelsens fastighetsbestånd innehåller t. ex., utom fängelsebyggnader, även förvaltningsbyggnader, verkstäder, sjukhusbyggnader, bostadshus för tjänstemän m. fl. specialbyggnader, och medicinalstyrelsens fastigheter bestå av utom sjukhusbyggnader, även förvaltningsbyggnader, verkstäder, bostadshus för tjänstemän och sjuksköterskor m. fl. specialbyggnader. Det skulle därför uppstå vissa olägenheter, om riksräkenskapsverkets förslag till delfonder skulle genomföras. Byggnaderna i ett fängelsekomplex skulle t. ex. fördelas på fem eller sex olika delfonder. Vidare skulle ofta uppstå svårigheter att bedöma, till vilken delfond en byggnad, som användes för flera ändamål skulle hänföras. Tvekan skulle sålunda kunna uppstå, huruvida exempelvis ett

länsresidens, där landshövdingbostad samt tjänstelokaler för länsstyrelse, landsarkiv och lantmäterikontor inrymmas, skulle hänföras till bostadshus, förvaltningsbyggnader eller arkivbyggnader.

Enligt styrelsens mening är den avsedda uppdelningen av fonden i delfonder med enhetliga fastighetsgrupper omöjlig att genomföra på ett rationellt sätt. Fördelen med fondens uppdelning i delfonder efter denna norm skulle rent teoretiskt sett vara den, att därvid de olika byggnadsgruppernas olika behov av underhåll och avskrivning skulle kunna komma till synes i bokföringen. Emellertid inverka utom byggnadens användning jämväl åtskilliga andra faktorer på en byggnads behov av underhåll och på dess livslängd, t. ex. ålder, kvalitet i utförande, mer eller mindre för vind och väderlek utsatt läge, undergrund m. m. I brist på statistiskt material torde det i övrigt icke vara möjligt att nu differentiera de olika procentsatser för underhåll och avskrivning, som skulle gälla för de olika delfonderna. Styrelsen anser för den skull, att delfonderna böra bildas så, att varje förvaltande myndighet har sin särskilda delfond. Om efter en längre tids erfarenhet det skulle befinnas lämpligt att anlägga olika procentberäkning i avseende å underhåll och avskrivning för olika slag av byggnader, skulle denna differentiering kunna ske inom varje förvaltningsområde, utan att delfonden splittrades.

I överensstämmelse med nu anförda synpunkter har byggnadsstyrelsen föreslagit, att fonden tills vidare uppdelas i fem delfonder, nämligen fångvårdsstyrelsens, utrikesdepartementets, medicinalstyrelsens, byggnadsstyrelsens och riksgäldskontorets delfonder. Beträffande sistnämnda delfond, vilken skulle omfatta allenast riksdagshuset, föreligga inga sifferberäkningar. Värdet av de övriga delfondernas fastighetsbestånd har, såsom redan nämnts, av byggnadsstyrelsen preliminärt uppskattats till i runt tal 256.2 miljoner kronor. Hur detta belopp fördelar sig på de olika delfonderna samt å mark- och byggnadsvärde framgår av följande sammanställning:

	Markvärde Milj. kr.	Byggnadsvärde Milj. kr.	Totalvärde Milj. kr.
Fångvårdsstyrelsens delfond	6.0	6.7	12.7
Utrikesdepartementets »	1.6	6.3	7.9
Medicinalstyrelsens »	7.7	76.1	83.8
Byggnadsstyrelsens »	59.3	92.5	151.8

Anmärkas bör, att byggnader under uppförande upptagits med belopp, motsvarande redan beviljade byggnadsanslag med tillägg i vissa fall av tomtens värde och gammalt byggnadsvärde.

I byggnadsstyrelsens utredning ingår förslag till inkomst- och utgiftsstat för budgetåret 1935/1936 för fonden med undantag av riksgäldskontorets delfond. Ur förslaget må följande huvudsiffror anföras. Inkomsterna av fondens egna fastigheter äro beräknade till 13,164,305 kronor utgörande om-

kring 5.27 procent av totala fastighetsvärdet. Större delen av nämnda belopp eller 11,765,721 kronor utgöres av beräknade hyror för åt statliga verk och inrättningar upplåtna lokaler i fondens fastigheter, medan återstoden 1,398,584 kronor avser verkliga hyresinkomster för åt enskilda uthyrda lokaler. Utgifterna för fondens fastigheter beräknas till 5,116,589 kronor, därav 3,356,589 kronor för reparations- och underhållskostnader m. m. samt 1,760,000 kronor för avsättning till förnyelsefond. Underhållskostnaderna motsvara omkring 1.34 procent av totala fastighetsvärdet och avsättningen till förnyelsefond i runt tal en procent av byggnadsvärdet. Å såväl inkomst- som utgiftssidan tillkommer ett belopp av 418,425 kronor, avseende verkliga hyreskostnader för av fonden förhyrda lokaler i staten icke tillhöriga fastigheter. Överskottet av inkomster utöver utgifter bliver 8,047,716 kronor.

I samband med beräkningen av fondens utgifter har byggnadsstyrelsen till behandling upptagit ett spörsmål, som icke berörts av riksräkenskapsverket, nämligen frågan om hur administrationskostnaderna för fonden skola bestridas. Enligt vad styrelsen framhåller kommer dess arbetsbörda genom fondens inrättande att ökas i icke oväsentlig grad såväl genom den mera detaljerade förvaltningsformen som ock genom ökningen av själva fastighetsbeståndet. Förvaltningen av de under styrelsens vård ställda fastigheterna handhaves huvudsakligen av styrelsens intendentsbyrå, vars personal för närvarande utgöres av tre ordinarie och tolv icke-ordinarie tjänstemän. Styrelsen förklarar sig rent principiellt anse rimligt, att fastighetsfondens inkomster bestrida den del av byggnadsstyrelsens löner och övriga omkostnader, som kunna beräknas vara föranledda av arbete för fondens räkning. Då uppgifter tillkomma intendentsbyrån, vilka icke beröra fondens fastigheter, finner styrelsen dessa byråns arbetsuppgifter utanför fonden kunna motivera, att de tre ordinarie tjänstemännen å byrån fortfarande avlönas av styrelsens anslag och att icke heller någon del av kostnaderna för administrativa byrån eller för generaldirektören, för hyror m. m. beräknas å fonden. Av denna skulle däremot bestridas lönerna, utom dyrtidstillägg och provisoriskt dyrortstillägg, till intendentsbyråns nuvarande icke-ordinarie personal. De lönekostnader, som sålunda skulle drabba fonden, har styrelsen för budgetåret 1935/1936 beräknat till 65,298 kronor. Med hänsyn till arbetsbördans ökning anser styrelsen ofrånkomligt, att arbetskrafterna ökas såväl å intendentsbyrån som å administrativa byrån. Härför beräknar styrelsen ett årligt anslagsbehov av 20,000 kronor, vilket belopp styrelsen anser helt böra utgå av fastighetsfondens inkomster. Vid förvaltningen av fastigheterna utom Stockholm biträdes styrelsen i viss mån av länsarkitekterna. Enligt styrelsens mening bör fastighetsfonden härför belastas med ett belopp, som styrelsen finner skäligen böra bestämmas till 30,000 kronor årligen. För förvaltningen av byggnadsstyrelsens delfond skulle alltså sammanlagt erfordras ett belopp i avrundat tal av 115,000 kronor, vilket belopp styrelsen vid upprättandet av förenämnda förslag till inkomst- och utgifts-

stat inräknat bland fondens utgifter. I stället skulle anslagsmedlen till styrelsens icke-ordinarie personal och till länsarkitekterna kunna minskas med respektive 65,298 och 30,000 kronor.

I det föregående har, i samband med redogörelsen för myndigheternas principiella inställning till den ifrågasatta reformen, återgivits statskontorets uttalande i fråga om avsättningen till förnyelsefond. Beträffande detta spörsmål har *byggnadsstyrelsen*, efter att hava erinrat om riksräkenskapsverkets förslag att fastställa särskild avskrivningsprocent för varje mera enhetlig grupp av fastigheter, anfört i huvudsak följande:

Styrelsen har förut på tal om fondens uppdelning i delfonder, bestående av likartade byggnadsgrupper, framhållit det svåra och olämpliga i en differentiering av fastighetsbeståndet på det av riksräkenskapsverket föreslagna sättet, och därvid nämnt åtskilliga omständigheter, som förutom en byggnads användningssätt inverka på behovet av underhåll och på byggnadens livslängd. Med hänsyn härtill kan styrelsen icke finna det skäligt eller lämpligt att i avseende på avskrivningsbehovet anlägga olika procentberäkningar för olika kategorier av byggnader. En väsentligt större avskrivningsprocent skulle visserligen rent teoretiskt sett behöva anläggas på byggnader av trä än på byggnader av sten, men antalet av i fonden ingående trähus torde vara tämligen obetydligt och husen av små dimensioner, varför ett försummat hänsynstagande till ett större avskrivningsbehov för denna obetydliga del av fastighetsbeståndet icke torde hava någon reell betydelse.

Beträffande härefter avsättningens storlek relativt till byggnadsvärdet (icke fastighetsvärdet, som jämväl inkluderar tomtvärdet) torde bestämda erfarenhetsrön saknas, varför man för denna beräkning måste lita sig till en ungefärlig bedömning. Byggnadernas livslängd torde kunna beräknas variera mellan 50 och några hundra år. Styrelsen anser för sin del, att en avsättning av 1 procent av byggnadsvärdet kan anses skälig såsom en arbetshypotes tills vidare, och först en tämligen lång tids erfarenhet, flera tiotal år, torde medgiva ett verkligt bedömande av behovet att öka eller sänka denna procent. Styrelsen anser sig böra framhålla, att en avsättning av 1 procent å byggnadsvärdet, låt vara att detta senare tid efter annan justeras efter penningvärdets förändring, med mycket stor sannolikhet icke medför, att de så fonderade medlen räcka till för ett återuppförande av ifrågavarande byggnad efter ett hundra års förlopp. Under tiden hava troligen sådana förändringar inträffat i penningvärde och byggnadskostnad, för den händelse utvecklingen alltjämt går i den riktning den hittills i stort sett har gjort, att ett väsentligt större belopp skulle vara härför behövligt. Men byggnaden behöver troligen icke förnyas efter 100 år, den kan kanske stå flera hundra år. Styrelsen vill med detta hava belyst svårigheterna vid bestämmandet av avskrivningsprocenten. Att jämföra nu ifrågavarande statliga förvaltning med privat fastighetsförvaltning torde bliva missvisande bland annat på grund av att den privata fastighetsägaren kan göra sin förnyelsefond räntabel, vilket däremot staten icke kan göra. För jämförelses skull torde böra nämnas, att taxeringsmyndigheterna i Stockholm medgiva en avskrivning av en halv procent å byggnadsvärdet för en byggnad av sten i Stockholm. Styrelsen anser sig emellertid böra föreslå en avsättning till förnyelsefond av 1 procent av byggnadsvärdet, och torde denna procentsats kunna användas för alla delfonderna. Medicinalstyrelsen har emel-

lertid i sitt yttrande i fråga om avskrivning för värdeminskning av de byggnader, som disponeras av statens sinnessjukhus, framhållit, att 2 procent av byggnadsvärdet borde beräknas härför. Erfarenheten visar, säger medicinalstyrelsen bland annat, att dessa sjukhus icke längre anses fylla nyare tiders fordringar, sedan de varit i bruk under en tid av femtio år. Gentemot detta vill byggnadsstyrelsen anföra, att en byggnads livslängd icke torde vara enbart beroende av en viss efterblivenhet med hänsyn till inredningen utan vara mera beroende på byggnadens kvalitet. En omodern byggnad kan moderniseras och bliva ånyo fullt funktionsduglig. Byggnader av god kvalitet kunna så leva genom flera århundraden. Garnisonssjukhuset i Stockholm, som är en god och gedigen byggnad, har redan en ålder av hundra år, och torde den kunna leva kvar åtskilliga århundraden till, även om dess användningssätt kommer att ändras. Styrelsen anser för den skull lämpligast, att tillsvidare samma procentsats, 1 procent, användes även för medicinalstyrelsens delfond.

Vad slutligen angår den av riksräkenskapsverket berörda frågan om sättet för finansiering av statens nybyggnadsverksamhet och fastighetsanskaffning efter det nya redovisningssystemets införande har *statskontoret* därutinnan yttrat följande:

Enligt tidigare tillämpad ordning hava nybyggnader och fastighetsförvärv, avseende statens i rikshuvudboken icke redovisade fastigheter, finansierats genom anslag under verkliga utgifter och med anlitande av andra statsinkomster än lånemedel. Genomföres en redovisning av fastighetsbeståndet i rikshuvudboken på sätt av riksräkenskapsverket föreslagits och av statskontoret tillstyrkts, böra — såsom redan i det föregående framhållits — medel, som avses för nyssberörda ändamål, framdeles i riksstaten anvisas å anslag under utgifter för kapitalökning. Detta gäller, antingen redovisningen äger rum på en s. k. produktiv fond enligt riksräkenskapsverkets förslag eller, enligt statskontorets mening, å en icke-produktiv fond. I intetdera fallet, åtminstone icke i det senare, följer emellertid av sättet för redovisningen, att anslagsmedlen för framtiden böra anskaffas genom upplåning. Över huvud taget lärer frågan, huruvida i fall av förevarande art lånemedel eller andra statsinkomster böra komma till användning, icke i första hand böra behandlas som ett bokföringsspörsmål, utan bör ses ur andra mera reala synpunkter.

I sådant avseende vill statskontoret erinra om att sedan gammalt hos oss den huvudregeln tillämpats, att lånemedel böra komma till användning allenast för produktiva ändamål, d. v. s. då skälig avkastning ansetts kunna påräknas å de investerade medlen. Även statsverkets fastighetsanskaffning — med undantag av den som förekommer i statens affärsverksamhet — har sålunda i allmänhet finansierats med andra statsinkomster än lånemedel. Statskontoret kan ej finna annat än att denna finansieringsmetod, som otvivelaktigt inneburit en styrka för de svenska statsfinanserna, även faller sig naturlig ur statsverkets synpunkt. Med hänsyn till storleken av sitt fastighetsbestånd och sina finansiella resurser har staten nämligen, sett på lång sikt, icke — i motsats till kommuner och andra smärre samfälligheter — något normalt behov av att utjämna och på ett större antal år fördela sina utgifter för fastighetsanskaffning, och icke heller är anledning antaga, att nybyggnadsverksamheten och fastighetsförvärven framdeles skola minska, i vilket fall ett överförande på framtiden av en del av de nutida kostnaderna kunde äga fog för sig. Vid sådant förhållande anser stats-

kontoret icke tillräcklig anledning föreligga att för normala tider övergiva ovanberörda på förevarande område tidigare tillämpade finansieringsmetod. Härmed är givetvis icke sagt, att ej under en kris eller depressionstid — då ett särskilt starkt behov av statlig byggnadsverksamhet gör sig gällande och samtidigt en ytterligare förtyngning av skattebudgeten bör undvikas — skäl kunna finnas att tillfälligtvis tillämpa ett mindre strängt finansieringsförfarande.

Härutöver vill statskontoret framhålla, att, enligt vad erfarenheten otvetydigt givit vid handen, en finansiering med skattemedel — varpå under budgetarbetet praktiskt taget alltid knapphet råder — medför en väsentligt starkare begränsning av möjligheterna att tillmötesgå framkommande anslagskrav än en finansiering medels lånemedel, där några egentliga tekniska finansieringssvårigheter icke möta. Ur besparingssynpunkt är detta, såvitt statskontoret kan finna, ett starkt skäl för bibehållande — då fråga ej är om statens affärsverksamhet — av principen, att andra statsinkomster än lånemedel fortfarande böra som regel komma till användning vid finansieringen av statens fastighetsköp och nybyggnadsverksamhet.

Reservanten inom statskontoret, *statskommissarien Tottie*, har för sin del ansett, att statskontorets yttrande i förevarande del bort hava följande lydelse:

Det har gjorts gällande, att det skulle ligga nära till hands att antaga att, därest en produktiv fond komme att bildas, anvisningarna till nybyggnader och fastighetsköp skulle komma att — jämväl i fråga om i statsverkets hand oräntabla fastigheter — ske av lånemedel även under sådana tider, då det ekonomiska läget icke med nödvändighet betingar en sådan åtgärd. Härigenom skulle då ett betänkligt avsteg komma att äga rum från den under normala förhållanden i vårt land tillämpade principen att för byggnadsändamål, i vad det icke gäller affärsverken, taga i anspråk skattemedel. Emellertid vill statskontoret i detta sammanhang framhålla, att man numera måste utgå från att, därest en s. k. produktiv fond inrättas, erforderlig täckning skall, för den händelse förräntning av det nedlagda lånemedelskapitalet icke kan åstadkommas genom inflytande inkomster, beredas genom tillskott av skattemedel. Riksräkenskapsverket har också i sitt utlåtande framhållit denna synpunkt, och statskontoret vill ytterligare understryka densamma.

Departementschefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, äger staten i form av fast egendom betydande kapitaltillgångar, för vilka ingen redovisning lämnas i riksbokföringen. Riksräkenskapsverket nämner åtskilliga omfattande grupper av fastigheter, som sålunda icke ingå i rikshuvudboken, däribland kungliga slott med tillhörande byggnader och parker samt hemman och lägenheter, fängelsebyggnader, beskickningsfastigheter i utlandet, åt försvarsväsendet upplåtna fastigheter, sinnessjukhus, ämbetsverksbyggnader, seminariebyggnader och byggnader för vetenskapliga institutioner. Redan av denna uppräkning torde det vara klart, att rikshuvudbokens kapitalredovisning för närvarande måste betecknas såsom synnerligen ofullständig.

Härmed är dock icke sagt, att varje sammanfattande översikt av

ifrågavarande fastighetsbestånd och dess värde skulle saknas. I enlighet med en av 1867 års riksdag gjord framställning hava alltsedan år 1868 periodvis upprättats tablåer över ungefärliga värdet av statsverkets fasta och lösa egendom, vilka tablåer av Kungl. Maj:t tillställts riksdagen och för varje gång i fullständigt skick publicerats på det sätt, att de i tryck bifogats ett av statsutskottet avgivet memorial. Ursprungligen upprättades dessa tablåer vart nionde år av statskontoret. Numera gäller, enligt beslut av Kungl. Maj:t den 28 september 1928, att de skola upprättas av riksräkenskapsverket vart tionde år. De senaste tablåerna, vilka i anslutning till nämnda föreskrift upprättats av riksräkenskapsverket, avse förhållandena den 30 juni 1928 och finnas fogade vid 1929 års statsutskotts memorial nr 131. Bland däri upptagna tillgångar ingå fastigheter till värde av 2,538.8 miljoner kronor, varav 697.1 miljoner kronor avse egendom, som icke redovisas i rikshuvudboken.

I den skrivelse, varmed riksräkenskapsverket till Kungl. Maj:t överlämnade sist omförmälda tablåer, anförde ämbetsverket, bland annat, att värdet av desamma icke kunde skattas synnerligen högt. I allmänhet hänförde uppgifterna sig visserligen till bokförings- eller taxeringssiffror, men särskilt för den lösa egendomen hade i stor utsträckning mer eller mindre godtyckliga uppskattningsvärden måst användas. Beträffande fullständigheten av materialet vore ock åtskilligt att erinra. Någon nämnvärd möjlighet för riksräkenskapsverket att närmare kontrollera och fullständiga de av myndigheterna uppgivna siffrorna avseende den i rikshuvudboken icke redovisade egendomen hade endast undantagsvis förefunnits. På grund av alla dessa omständigheter ville riksräkenskapsverket framhålla, att det sammanställda materialet måste användas med stor försiktighet. Erfarenheterna av det utförda arbetet hade bibringat riksräkenskapsverket den övertygelsen, att strävandena borde inriktas på att om möjligt i själva statsbokföringen kunna redovisa statens fastighetsvärden i sin helhet. Kunde en dylik anordning vinnas, syntes det ämbetsverket, att för framtiden upprättandet av ifrågavarande tablåer utan större olägenhet kunde upphöra.

Statsutskottet yttrade i sitt förutnämnda memorial, att tablåernas upprättande syntes för framtiden kunna undvaras, under förutsättning av en omläggning av statsbokföringen i av riksräkenskapsverket antydd riktning.

Om det alltså är möjligt att av ifrågavarande tablåer inhämta en åtminstone ungefärlig kännedom om sammansättningen och värdet av statens i rikshuvudboken icke redovisade fastighetsbestånd, lämnas däremot varken i tablåerna eller annorstädes någon översikt av denna egendoms avkastning. I riksstaten eller staterna för olika myndigheter redovisas inflytande hyres- och arrendemedel för till enskilda upplåten nyttjanderätt, men att här åsyftade kapitaltillgångar därutöver i verkligheten lämna en avkastning, som kommer statsregleringen till godo, fram-

går tydligt därav, att de i fall, då staten icke kan bereda sina verk och inrättningar lokaler i egna hus, anslag för ändamålet i stället måste beviljas. Den avkastning, som staten sålunda åtnjuter av sina fastigheter därigenom att dessa tagas i anspråk för statens egna organ, har aldrig siffermässigt beräknats, och härav har följden blivit, att uppgifter icke stå att erhålla om de verkliga kostnaderna för olika grenar av statsförvaltningen.

Det nu föreliggande förslaget avser att öppna vägen för åstadkommande av en förbättring i båda de här angivna hänseendena. Det åsyftar sålunda icke blott en fullständigare redovisning i rikshuvudboken av statens i fast egendom nedlagda kapital utan därjämte en i själva riksbokföringen inordnad redovisning av detta kapitals avkastning, detta sista begrepp därvid taget i nyssnämnda vidsträcktare bemärkelse. För vinnande av dessa syften föreslås, att vissa för närvarande i rikshuvudboken icke redovisade fastigheter skola sammanföras till en särskild fond, statens allmänna fastighetsfond, vilken i budgettekniskt hänseende skall behandlas på samma sätt som de affärsdrivande verkens fonder, d. v. s. såsom en produktiv fond.

Fondens anordnande såsom en produktiv fond innebär, att — förutom fondens kapitalbehållning — även dess inkomster och utgifter skola upptagas till redovisning i rikshuvudboken. Såsom inkomster för fonden betraktas härvid *dels* faktiskt inflytande hyror och arrenden för till enskilda upplåten, fonden tillhörande fast egendom, *dels ock* de beräknade hyres- och arrendebeloppen för av statens verk och inrättningar disponerad sådan egendom. Å fondens konto i rikshuvudboken skola följaktligen uppdebiteras såväl de faktiskt influtna som de beräknade hyres- och arrendebeloppen. Dessa sistnämnda motsvara tydligen vad staten skulle nödgats utbetala, om den icke själv ägt de upplåtna fastigheterna. Å andra sidan skola å samma konto såsom utgifter avföras alla till fondens egendom hänförliga kostnader för onera, löpande underhåll, reparationer m. m. samt för erforderlig avsättning till förnyelsefond. Uppdebiterandet å fonden av nyssnämnda beräknade hyres- och arrendebelopp möjliggöres genom att i riksstaten under verkliga utgifter anvisas särskilda anslagsmedel till motsvarande belopp. Däremot behöva icke vidare å riksstaten anvisas anslag för sådana utgifter, som enligt vad nyss nämnts äro avsedda att bestridas direkt från fonden. Överskottet av inkomster utöver utgifter överföres till statsregleringsfonden och redovisas å riksstatens inkomstsida under en särskild för ändamålet uppförd inkomsttitel.

Att behov föreligger av en utvidgad fastighetsredovisning har med mycken styrka framhållits av riksräkenskapsverket och har även vitsordats av byggnadsstyrelsen, som i allt väsentligt anslutit sig till riksräkenskapsverkets förslag. Jämväl statskontoret har framhållit, att den nuvarande ordningen är otillfredsställande och att en fullständigare redo-

visning bör åvägabringas genom uppläggande av en särskild fastighetsfond. Å denna fond bör emellertid enligt statskontorets mening redovisas endast egendomens kapitalvärde. Skulle behov anses föreligga av en redovisning jämväl beträffande olika myndigheters beräknade hyreskostnader, något som statskontoret för sin del funnit tveksamt, bör denna enligt statskontorets uppfattning kunna genomföras sålunda, att vid sidan av budgeten verkställes en uppskattning av hyreskostnaderna, vars resultat eventuellt må kunna på lämpligt sätt publiceras. Med denna anordning skulle fonden icke erhålla karaktären av en produktiv fond och anledning skulle icke föreligga att debitera verk och myndigheter ersättning för lokaler i statens fastigheter och att för täckande härav uppföra anslag å riksstaten.

För egen del har jag ur olika synpunkter funnit angeläget, att åtgärder vidtagas för åvägabringande av en fullständigare redovisning av statens fastigheter. Riksbokföringens nuvarande bristfällighet i detta hänseende kan endast i ringa mån anses avhjälpt genom de förut omtalade tablåerna, ty dels äro dessa, såsom riksräkenskapsverket självt anmärkt, i och för sig föga tillförlitliga och dels hinna förhållandena väsentligt ändras under den långa tid, som förflyter mellan varje gång de upprättas. Av vikt är att när som helst kunna erhålla en aktuell överblick över vilken egendom som är anslagen till olika förvaltningsgrenar samt över denna egendoms värde. En sådan överblick, vilken för närvarande icke står att vinna utan tidsödande undersökningar, är nödvändig för att man skall kunna bilda sig en riktig uppfattning om statens verkliga utgifter för olika ändamål. Den utgör i många fall en förutsättning för besparings- och rationaliseringssträvanden på olika områden och skulle även ofta vara till gagn för själva budgetarbetet, särskilt då det gäller att träffa en riktig avvägning mellan skilda förvaltningsmyndigheter av de anslagsmedel, som ställas till myndigheternas förfogande för underhålls- och reparationsarbeten. För övrigt torde det — såsom jag i statsverkspropositionen framhållit — helt generellt kunna sägas, att en efter enhetliga grunder genomförd redovisning av det statskapital, som är investerat i fast egendom, svårligen kan undvaras i ett modernt budgetväsen och i en rationellt ordnad statsbokföring. Det förtjänar till slut i detta sammanhang framhållas, att de nuvarande bristerna i förevarande hänseende understundom visat sig kunna leda till en oriktig uppfattning om vad som bör gälla i fråga om dispositionen av det i fastigheterna nedlagda kapitalet. Jag syftar härvid på sådana ej sällan förekommande fall, då myndigheter, vilka fått viss statsegendom åt sig upplåten för något förvaltningsändamål, sedermera, när egendomen visar sig obehövlig för detta ändamål, söka få egendomen realiserad för att med försäljningsmedlen kunna tillgodose något för myndigheten aktuellt önskemål. Uppenbart är, att anslagskrav icke böra på detta sätt fyllas vid sidan av budgeten.

Då ett av huvudsyftena med reformen är att möjliggöra en bättre överblick över myndigheternas verkliga kostnader, anser jag ingen tvekan böra råda därom, att redovisningen bör omfatta icke blott fastigheternas kapitalvärde utan även de beräknade hyreskostnaderna för de verk och inrättningar, som fått fastigheterna åt sig upplåtna. De betänkligheter, som statskontoret uttalat på denna punkt, kan jag icke dela. Det är sant, att dessa hyreskostnader skulle, såsom statskontoret antytt såsom möjligt, kunna redovisas vid sidan av budgeten. Väljer man denna utväg, komme emellertid värdet av reformen enligt mitt förmenande att i avsevärd mån förringas, i det att i riksbokföringen fortfarande liksom hittills skulle komma att redovisas allenast inkomsterna av till enskilda upplåten statlig egendom samt utgifterna för reparation och underhåll m. m. av statens fasta egendom, medan däremot enligt riksräkenskapsverkets förslag skulle vinnas en i princip fullständig redovisning av de till samma egendom hänförliga totala inkomsterna och utgifterna. Anordnad på detta sätt innebär den föreslagna redovisningen ett fullföljande av den omläggning av riksstatens utgiftssida, vilken enligt av riksdagen godkända grunder genomförts i årets statsverksproposition. En sådan redovisning skulle efter min mening erbjuda beaktansvärda fördelar. Enligt riksräkenskapsverkets förslag skulle nämligen lokalkostnaderna för olika förvaltningsgrenar huvudtitelvis framgå av riksstaten och budgetredovisningen, och en fullständig specifikation av dessa kostnaders fördelning på olika myndigheter skulle kunna lämnas i samband med den systematiska utgiftsredovisning i form av särskilda tabelluppställningar på huvudsaklig grundval av avlönings- och omkostnadsstaterna, som enligt planen för den nya riksstatsuppställningens genomförande är avsedd att åvägabringas genom riksräkenskapsverkets försorg. Genom en dylik komplettering av berörda utgiftsredovisning skulle det bliva möjligt att ernå den fullständiga översikt av statens verkliga kostnader för olika ändamål, som avsetts med den beslutade omläggningen av riksstatens uppställning. En hyresuppskattning utan anknytning till budgeten skulle lätt nog kunna komma att framstå såsom en ren formsak, åt vilken myndigheterna icke ägnade tillbörligt intresse, varigenom syftet med reformen till stor del skulle kunna förfelas. Därtill kommer slutligen, att den förenkling, som statskontoret ansett vara att vinna med den av ämbetsverket ifrågasatta anordningen, säkerligen skulle bliva ganska ringa. Även om redovisningen av hyreskostnaderna ordnades vid sidan av budgeten, måste den för att bliva tillfredsställande göras fortlöpande, d. v. s. tablåer över dessa kostnader finge upprättas årligen. Vid sådant förhållande skulle knappast någon arbetsbesparing ernås. Jag är för min del övertygad om att det nya systemet icke skall komma att vålla myndigheterna något mera betydande besvär, åtminstone icke sedan systemet väl blivit inarbetat.

Av det anförda framgår, att jag i likhet med riksräkenskapsverket an-

ser redovisningen böra ske å en produktiv fond. Årets statsverksproposition utgår också från den förutsättningen, att en sådan fond kommer till stånd från och med den 1 juli 1935.

I fråga om omfattningen av det fastighetsbestånd, som bör upptagas till redovisning å fonden, hava i viss mån delade meningar gjort sig gällande. I stort sett synes dock enighet råda därom, att en utvidgad redovisning bör eftersträvas beträffande den staten tillhöriga fasta egendom, som lämnar en i penningar uppskattningsbar avkastning eller representerar ett nyttjande- eller avyttringsvärde, som kan evalveras i penningar. Mot en så formulerad regel för avgränsningen av det fastighetsbestånd, som vid ett fullständigt genomförande av den föreslagna anordningen bör redovisas å fonden, torde i huvudsak icke vara något att erinra. Med utgångspunkt från denna regel torde i varje särskilt fall få prövas, huruvida en ifrågasatt överflyttning till fonden av viss fastighet eller viss grupp av fastigheter med hänsyn till förhandenvarande förhållanden kan anses lämplig eller ej. Med tillämpning av den nu angivna regeln skulle tydligen — såsom också byggnadsstyrelsen förordat — från redovisning å fonden vara uteslutna sådana rent improduktiva fastighetsobjekt som fästningsruiner, historiska minnesmärken och dylikt. Skulle det framdeles befinnas ur förvaltnings- och redovisningssynpunkt lämpligt att till fonden hänföra även dylik egendom, bör vid uppförandet å fonden egendomens värde nedskrivas till ett allenast formellt belopp.

I enlighet med vad ämbetsverken förordat bör överförandet till fonden av det fastighetsbestånd, som är av beskaffenhet att böra redovisas å fonden, ske successivt. Beträffande de fastigheter, som böra upptagas å fonden redan vid dess uppläggande, kan jag i allt väsentligt ansluta mig till ämbetsverkens förslag. Till fonden skulle alltså från början hänföras främst de av byggnadsstyrelsen förvaltade fastigheterna. Likaledes förefaller det mig klart, att fångvårdsanstalterna och sinnessjukhusen icke böra lämnas utanför fonden. Fångvårdsstyrelsens och medicinalstyrelsens yrkanden i sådan riktning kan jag alltså icke biträda. Vad fullmäktige i riksgäldskontoret anfört om olägenheterna av att hänföra riksdagshuset till fonden anser jag däremot böra föranleda, att åtminstone tills vidare, intill dess närmare utredning föreligger, ingen ändring sker beträffande nämnda fastighet. Detsamma synes också böra gälla i fråga om mynt- och justeringsverkets fastighet, vilken byggnadsstyrelsen ansett böra införlivas med fonden och i samband därmed ställas under styrelsens förvaltning. Mynt- och justeringsverket, som beretts tillfälle att yttra sig över förslaget på denna punkt, har nämligen ansett vården av den åt verket upplåtna egendomen alltjämt böra ankomma på myntdirektören i enlighet med gällande instruktion och till stöd härför anfört, bland annat, att arbetet med underhållet av verkets byggnader alltid utförts av verkets

egen arbetarpersonal och för denna kunnat användas som en utjämnande faktor, utan vilken det skulle varit nödvändigt att permittera personalen under vissa tidsperioder. Innan närmare utredning föreligger, i vad mån i detta speciella fall med hänsyn till nu berörda förhållanden den ifrågasatta omläggningen skulle kunna giva anledning till några olägenheter, som icke låta sig undanröjas, synes mynt- och justeringsverkets fastighet icke böra överflyttas till byggnadsstyrelsens förvaltning för att ingå i fonden.

Utöver de fastigheter, som av byggnadsstyrelsen föreslagits att ingå i fonden, torde dit böra hänföras vissa under uppförande varande byggnader, vilka finansierats medelst anslag för kapitalökning å fonden för förlag till statsverket, nämligen Karolinska sjukhuset i Stockholm, nybyggnad för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna samt växthusbyggnad för den botaniska institutionen vid Uppsala universitet ävensom byggnad för kemiska institutionen vid Lunds universitet. Dessa nybyggnader, av vilka universitetsfastigheterna uppföras i byggnadsstyrelsens och Karolinska sjukhuset i en särskild byggnadskommittés regi, synas tills vidare kunna redovisas å den under byggnadsstyrelsens förvaltning stående delfonden. Efter byggnadernas färdigställande torde frågan om deras ställning i förvaltnings- och redovisningshänseende få upptagas till förnyat övervägande.

I vad mån jämväl andra staten tillhöriga fastigheter böra upptagas till redovisning å fonden torde få bliva beroende på den fortsatta utredningen.

I fråga om fondens uppdelning i delfonder har riksräkenskapsverket föreslagit en uppdelning alltefter olika slag av fastigheter, så att varje delfond komme att omfatta en relativt enhetlig fastighetsgrupp, för vilken en och samma avskrivningsprocent kunde fastställas. Byggnadsstyrelsen har däremot ansett delfonderna böra bildas sålunda, att varje förvaltande myndighet komme att få sin särskilda delfond, därvid byggnadsstyrelsen förutsatt, att det olika behovet av avskrivning för skilda byggnadsgrupper skulle kunna tillgodoses genom en differentiering inom varje delfond av procenttalet för avsättning till förnyelsefond. För egen del anser jag de skäl, byggnadsstyrelsen åberopat till stöd för sistnämnda anordning, övertygande. Denna medför bland annat den praktiska fördelen, att delfondernas antal kan hållas väsentligt mindre än om en uppdelning skulle ske enligt riksräkenskapsverkets förslag. Då någon ändring utöver vad redan nämnts icke ifrågasättes beträffande förvaltningen av de fastigheter, som avses skola ingå i fonden, kommer fondens fastighetsbestånd att i förevarande hänseende förvaltas av fångvårdsstyrelsen, utrikesdepartementet, medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen, vilka myndigheter alltså skola hava envar sin särskilda delfond. Såsom riksräkenskapsverket föreslagit, bör för varje delfond avgivas självständig redovisning i vederbörande förvaltningsmyndighets egna rä-

kenskaper, varemot vid redovisningen i rikshuvudboken och i riksstaten alla delfonderna skola sammanföras och behandlas såsom en enhet.

Inom finansdepartementet har upprättats en förteckning över de fastigheter, som enligt min här förut angivna uppfattning böra vid fondens tillkomst upptagas till redovisning å densamma. Förteckningen, vilken jämväl utvisar fastigheternas preliminärt uppskattade värden ävensom deras fördelning på delfonder, torde såsom bilaga få fogas vid statsrådsprotokollet.

Mot de av ämbetsverken förordade principerna för värdesättningen av fondens fastigheter har jag icke något att erinra. De fastigheter, som nu avses att ingå i fonden, böra således upptagas till sina nutidsvärden. Dessa böra i första hand fastställas med ledning av taxeringsvärdena. Där taxeringsvärde icke finnes åsatt eller befinnes otillfredsställande avvägt, bör värdesättningen i stället ske på grundval av anskaffningsvärdet, varvid hänsyn givetvis måste tagas till värdeminskning efter byggnadstiden. Då här angivna principer ligga till grund för den inom byggnadsstyrelsen pågående fortsatta utredningen beträffande fastighetsvärdena, förutsätter jag, att vid fondens uppläggande fastigheterna få upptagas till de värden, som framgå såsom resultat av sagda utredning. Motsvarande regler beträffande värdesättningen böra tydligen gälla i de fall, då fastigheter i framtiden komma att överflyttas till fonden vid sidan av budgeten. Då efter fondens inrättande å riksstaten uppföras anslag för nybyggnad eller förvärv av fastigheter, som skola ingå i fonden, skola dessa anslag enligt förslaget anvisas under utgifter för kapitalökning. Fondens härigenom tillkomna fastigheter böra i likhet med motsvarande kapitalökningar å affärsverksfonderna upptagas till värden motsvarande de å kapitalbudgeten redovisade anskaffningskostnaderna.

Förslag till inkomst- och utgiftsstat för fonden torde för varje budgetår böra föreläggas riksdagen för fastställelse. Förslag till sådan stat för budgetåret 1935/1936 torde jag senare i dag få anmäla. Här torde jag kunna inskränka mig till att beträffande principerna för inkomst- och utgiftsstatens uppställning anföra följande.

Fondens inkomster komma att utgöras av dels inflytande hyror och arrenden för av fonden till enskilda upplåten nyttjanderätt, dels ock å riksstaten anvisade särskilda anslag till »ersättning till statens allmänna fastighetsfond», motsvarande hyresersättning till fonden för åt statliga verk och inrättningar upplåtna lokaler antingen i fondens egna hus eller ock i enskilda tillhöriga fastigheter, som förhyrts med anlitande av fondens medel. I årets statsverksproposition finnes ett dylikt anslag — av förslagsanslags natur — beräknat under envar av huvudtitlarna II—X samt under huvudtiteln »Riksdagen och dess verk m. m.». Till grund för anslagens beräkning hava legat av byggnadsstyrelsen fram-

lagda uppgifter. I samband med den inom byggnadsstyrelsen pågående justeringen av fastighetsvärdena komma jämväl uppgifterna om hyresvärdena för lokaler i fondens egna fastigheter att bliva föremål för översyn och eventuell rättelse. Då detta arbete ännu ej avslutats, torde ifrågavarande anslag nu böra äskas med de i statsverkspropositionen upptagna preliminära beloppen. Härvid torde dock, på sätt närmare framgår av propositionen rörande inkomst- och utgiftsstat för fonden, sjätte huvudtitelns ersättningsanslag böra höjas med 25,500 kronor samt ersättningsanslagen under andra, tredje och femte huvudtitlarna jämkas sålunda, att tredje huvudtitelns anslag minskas med 600 kronor och vartdera av de båda övriga anslagen höjes med 100 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att senare på grundval av då föreliggande utredning fastställa de ersättningsbelopp, som skola avföras å anslagen.

På utgiftssidan böra upptagas dels kostnaderna för onera, löpande underhåll, reparationer m. m. för fonden tillhörande fastigheter, dels avsättning till förnyelsefond, dels ock hyresutgifter m. m. för lokaler i staten icke tillhöriga fastigheter.

Beträffande den förstnämnda utgiftsgruppen torde i detta samband böra framhållas, att fastighetsfondens inrättande icke kommer att medföra någon reell ändring i riksdagens möjligheter att pröva anvisningen av de medel, som böra ställas till förfogande för underhåll och reparationer. Den enda skillnaden blir, att för framtiden medel för ifrågavarande ändamål anvisas å staten för fastighetsfonden i stället för såsom hittills varit fallet i form av anslag eller anslagsposter under de olika huvudtitlarna. Genom att medelsanvisningen enligt den nya ordningen kommer att prövas i ett sammanhang vid fastställande av inkomst- och utgiftsstat för fastighetsfonden bör snarast en mera effektiv granskning av de föreslagna utgifterna och en bättre avvägning av medelsbehovet mellan olika förvaltningsgrenar kunna åvägabringas.

Vad angår avsättningen till förnyelsefond torde böra framhållas följande. Riksräkenskapsverkets förslag förutsätter, att varje fastighet, som upptagits till redovisning å fonden, skall kvarstå med sitt ingångsvärde till dess den helt avföres från fonden. Den successiva värdeminskning, som fastigheterna trots fortlöpande underhåll äro underkastade till följd av ålder och förslitning, skall sålunda icke föranleda någon direkt avskrivning å fastighetsvärdena utan skall i stället täckas av årliga avsättningar till en särskild förnyelsefond. Teoretiskt sett borde dessa avsättningar vara så avvägda, att den totala avsättningen för en viss fastighet vid dennas utrangering täckte slopningskostnaden, d. v. s. det bokförda värdet med avdrag av eventuellt realisationsvärde. En dylik individuell avsättning, varvid hänsyn finge tagas till alla de svårbedömliga faktorer, som inverka på en fastighets livslängd, lärer emellertid av praktiska skäl knappast kunna helt genomföras. Svårigheten att fastställa avskrivningsbehovet för olika fastigheter och fas-

tighetsgrupper bör enligt byggnadsstyrelsens mening tvärtom leda till att avsättningen till förnyelsefonden bestämmes efter ett enhetligt procenttal för alla delfonderna; styrelsen har därvid för sin del ansett en avsättning av 1 procent av byggnadsvärdet skälig såsom en arbetshypotes tills vidare. För egen del kan jag icke finna, att förhållandena göra en så långt driven likformighet erforderlig, och det vill även förefalla, som om den i tillämpningen skulle kunna medföra mindre önskvärda resultat. Statens fastighetsbestånd inrymmer åtskilliga kategorier, beträffande vilka det utan vidare synes klart, att de i avskrivningshänseende böra intaga en särställning i jämförelse med byggnader avsedda för vanliga ämbetsverkslokaler. Till dessa kategorier höra sinnessjukhusen, fängelserna, försvarsväsendets byggnader och övriga fasta anläggningar samt överhuvud taget sådana byggnadsobjekt, som inrättats för att tjäna ett mera speciellt ändamål. Som regel torde gälla, att byggnader av angivna slag i vida högre grad än andra kunna komma att påkalla förändringar för att fylla utvecklingens krav; sedan deras användbarhet för det ursprungliga ändamålet upphört, kunna de ofta icke utnyttjas för annat ändamål utan genomgripande och kostsamma ändringsarbeten, varför de i dylika fall i befintligt skick knappast representera något egentligt värde. Deras livslängd är också beroende av faktorer, som sakna motsvarighet på andra områden. Den kan icke bedömas enbart med hänsyn till teknikens utveckling och byggnadernas varaktighet i och för sig, utan den påverkas i större eller mindre grad även av förändringar i samhällsuppfattningen, såsom beträffande lämpligaste sättet för anordnande av anstaltsvård och dylikt. För belysande härav kan göras det antagandet, att en ändrad opinion i fråga om straffverkställigheten i en ej alltför avlägsen framtid skulle kräva, att straffanstalterna anordnades på ett helt annat sätt än som med nuvarande principer på fångvårdens område anses lämpligt. Det är uppenbart, att de nuvarande fängelsebyggnaderna i en dylik situation måste antagas kunna få allenast en mycket begränsad användbarhet för andra ändamål. Principiellt borde därför enligt min mening beträffande avsättningarna till förnyelsefonden gälla, att olika procentberäkning anlägges för olika grupper av fastigheter, detta även om dessa grupper tillhöra en och samma delfond. Behovet av en dylik differentiering kommer givetvis att framträda med ökad styrka, i den mån fastighetsfonden framdeles utvidgas till att omfatta nya förvaltningsområden. Önskvärt hade varit, om avsättningen redan från början kunnat ske efter differentierade grunder, men då närmare utredning erfordras rörande de lämpliga procentsatserna vid en dylik differentiering, lärer man tills vidare få nöja sig med en enhetlig avsättningsprocent för fondens hela fastighetsbestånd. Med hänsyn till att fonden enligt nu föreliggande förslag kommer att omfatta åtminstone ett par fastighetsgrupper, vilka måste antagas kräva en jämförelsevis hög avskrivning, nämligen sinnessjukhusen och fängelse-

byggnaderna, anser jag det emellertid påkallat att räkna med en något högre avsättning än byggnadsstyrelsen föreslagit. Riksräkenskapsverket har i sitt förslag till inkomstberäkning för nästkommande budgetår förordat en avsättning av 1 ½ procent å byggnadsvärdet. Denna procentsats synes mig kunna godtagas intill dess erforderliga överväganden angående avskrivningsbehovet för olika slag av fastigheter kommit till stånd.

Av riksräkenskapsverkets förslag framgår ej, hur ämbetsverket tänkt sig, att de likvida medel, vilka i samband med avsättningen till förnyelsefond tillföras fonden och ej komma till omedelbar användning, böra placeras. Denna fråga har ej heller berörts av de myndigheter, som yttrat sig i ärendet. För egen del vill jag förorda, att ifrågavarande medel i likhet med de affärsdrivande verkens motsvarande medel överlämnas till riksgäldskontoret för förvaltning. Detta medför givetvis, att riksgäldskontoret skall gottgöra ränta å de till kontorets förvaltning överlämnade medlen. För fondens verksamhet omedelbart erforderliga medel böra självfallet innestå å statsverkets giroräkning.

Byggnadsstyrelsen har föreslagit, att den del av styrelsens löner och övriga omkostnader, som kunna beräknas vara föranledda av arbete för fondens räkning, liksom även viss del av kostnaderna för länsarkitekterna, skola bestridas av fonden. Detta förslag anser jag mig icke böra biträda. Största överskådlighet och reda i fråga om medelsanvisningen för statens administrationskostnader för fastighetsväsendet vinnes nämligen enligt min mening genom att samtliga kostnader för byggnadsstyrelsen, liksom också för länsarkitekterna, sammanföras i vanlig ordning å anslag å riksstaten under sjätte huvudtiteln. En dylik redovisning står också bäst i överensstämmelse med de i årets statsverksproposition tillämpade grunderna för riksstatens uppställning. Det torde i detta sammanhang även få erinras om att administrationskostnaderna för statens utlåningsfonder i budgettekniskt hänseende behandlas på det sätt jag här förordat med avseende å fastighetsfonden.

Såsom förut nämnts medför det föreslagna redovisningssystemet, att medel för nybyggnad och förvärv av fastigheter, vilka ingå i fastighetsfonden, böra anvisas å anslag under utgifter för kapitalökning. Vid sådant förhållande uppkommer frågan, huruvida dessa anslag böra anvisas att utgå av lånemedel eller av skattemedel.

Beträffande denna fråga har riksräkenskapsverket uttalat, att anslagen till kapitalökning å fastighetsfonden, i likhet med motsvarande anslag till affärsverksfonderna, normalt kunde anvisas att utgå av lånemedel. Då särskilda skäl därtill föranledde, borde dock — liksom i stor utsträckning ägt rum beträffande statens affärsverksamhet — kapitalökningsanslag till den nya fonden anvisas att utgå av andra statsinkomster än lånemedel. Statskontorets majoritet däremot har ansett tillräcklig anledning icke föreligga att för normala tider övergiva den finansieringsmetod, som tidigare tillämpats vid statsverkets anskaffning av fastighe-

ter, enligt vilken fastighetsanskaffningen i allmänhet finansieras med andra statsinkomster än lånemedel.

För egen del hade jag redan i samband med det föreliggande förslagets omnämnande i statsverkspropositionen tillfälle att angiva min egen ståndpunkt till detta spörsmål. Denna ståndpunkt sammanfaller närmast med den uppfattning, åt vilken riksräkenskapsverket givit uttryck. Enligt det föreslagna redovisningssystemet skall, såsom framgår av det föregående, ett belopp, som svarar mot den beräknade värdeminskningen å samtliga i fonden ingående fastigheter, årligen avsättas till förnyelsefond. Särskilt om dessa avsättningar till förnyelsefond differentieras på sätt jag i det föregående förordat, medför detta system, att fullständig täckning beredes å skattebudgeten för statens med fastighetsanskaffningen förbundna kostnader, låt vara att dessa kostnader fördelas över ett större eller mindre antal år och icke, såsom hittills plägat ske, bestridas medelst engångsanslag av skattemedel, vilka anvisas i samband med byggnadsarbetenas utförande eller fastighetens förvärvande. Under sådana förhållanden bör det enligt min mening icke möta betänkligheter att, såsom riksräkenskapsverket tänkt sig, anslag till kapitalökning å fastighetsfonden normalt anvisas att utgå av lånemedel. I enlighet med denna uppfattning har jag i statsverkspropositionen förordat, att kapitalökningsanslagen å fastighetsfonden för nästa budgetår i allmänhet skola anvisas att täckas av lånemedel. Detta hindrar emellertid ej, att det i särskilda fall eller under andra statsfinansiella förhållanden än de nuvarande kan befinnas påkallat, att anslag till kapitalökning å fastighetsfonden utgå av skattemedel. Kapitalökningsanslagens finansiering bör sålunda enligt min mening bedömas med hänsyn till vad som i varje särskilt fall kan anses lämpligt.

Oberoende av den ståndpunkt man väljer till denna fråga, synas vissa anslag till kapitalökning å fonden, huvudsakligen avseende ombyggnad av äldre fastigheter, lämpligen böra utgå av skattemedel. Dessa kostnader äro nämligen väsentligen av den art, att de rätteligen borde bestridas av förnyelsefondsmedel, om sådana funnes tillgängliga. I enlighet med denna uppfattning skola enligt förslaget till riksstat för nästkommande budgetår en del anslag till inledande av värmeledning m. m. i äldre fastigheter utgå av andra statsinkomster än lånemedel. Fondens sålunda tillkomna kapitalökning torde lämpligen böra omedelbart avskrivas.

Till slut vill jag i detta sammanhang framhålla, att spörsmålet om kapitalökningsanslagens natur icke inverkar på frågan om den föreslagna omläggningens genomförande. Någon ändring i det föreslagna redovisningssystemet påfordras icke, för den händelse det skulle anses vara att föredraga, att statens kapitalinvesteringar i den fasta egendom, varom här är fråga, även i fortsättningen normalt finansieras av skattemedel.

Sedan riksdagen yttrat sig över det förslag, för vars huvudgrunder jag nu redogjort, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de när-

mare föreskrifter, som må finnas erforderliga för förslagets genomförande.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta om inrättande från och med den 1 juli 1935 av en särskild fond, benämnd »Statens allmänna fastighetsfond», för redovisning av staten tillhöriga fastigheter i huvudsaklig överensstämmelse med de av mig i det föregående angivna grunderna,

dels ock till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond* för budgetåret 1935/1936 anvisa följande *förslagsanslag,* nämligen

under	andra	huvudtiteln	kronor	853,200
»	tredje	»	»	634,700
»	fjärde	»	»	309,600
»	femte	»	»	5,362,000
»	sjätte	»	»	177,300
»	sjunde	»	»	271,000
»	åttonde	»	»	3,512,000
»	nionde	»	»	659,000
»	tionde	»	»	339,900
»	huvudtiteln XIII. Riksdagen och dess verk m. m.		»	88,700.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

P. J. Arrhenius.

Bilaga.

Förteckning över fastigheter, avsedda att ingå i statens allmänna fastighetsfond.

	Markvärde kronor	Byggnadsvärde kronor	Totalvärde kronor
Fångvårdsstyrelsens delfond.			
Centralfängelser.			
Långholmen	4,333,000	557,000	4,890,000
Malmö, fängelset			1,212,500
bostadshus	5,500	209,500	215,000
Härlanda	300,000	675,000	975,000
Mariestad			558,600
Härnösand, fängelset			325,000
bostadshus	40,000	130,000	170,000
Växjö, fängelset			200,000
bostadshus	6,000	69,000	75,000
Norrköping			234,600
Fångkolonien vid Singeshult			63,800
Straffängelser.			
Uppsala			150,000
Linköping	60,000	140,000	200,000
Jönköping			260,000
Kalmar			100,000
Karlskrona			150,000
Kristianstad	52,200	170,000	222,200
Vänersborg			300,000
Karlstad	70,000	155,000	225,000
Örebro	75,000	200,000	275,000
Västerås			100,000
Falun	14,000	95,000	109,000
Gävle			425,000
Kronohäkten.			
Norrtälje			50,000
Nyköping			90,000
Västervik			100,000
Visby			61,000
Karlshamn	—	30,000	30,000
Ängelholm	—	20,000	20,000
Ystad			200,000
Halmstad	10,000	75,000	85,000
Uddevalla			75,000

	Markvärde kronor	Byggnadsvärde kronor	Totalvärde kronor
Hudiksvall			80,000
Sundsvall	20,000	120,000	140,000
Östersund	15,000	70,000	85,000
Umeå			60,000
Luleå			100,000
Haparanda	2,000	58,000	60,000
Säger för fångvårdsstyrelsens delfond			12,671,700

Anm. Enligt preliminär uppskattning av byggnadsstyrelsen fördelar sig totalvärdet på:

markvärde ..... 6,000,000 kronor
byggnadsvärde ..... 6,671,700 »

Utrikesdepartementets delfond.

Beskicknings- eller konsulatsfastigheter å nedan angivna orter.

Ankara	46,000	184,000	230,000
Berlin	102,000	408,000	510,000
Bern	26,000	104,000	130,000
Bryssel	45,000	180,000	225,000
Haag	36,000	144,000	180,000
Hamburg	34,000	136,000	170,000
Helsingfors	182,400	729,600	912,000
Istanbul	80,000	320,000	400,000
Köpenhamn	96,000	384,000	480,000
Leningrad	140,000	560,000	700,000
London	220,000	880,000	1,100,000
Madrid	76,000	304,000	380,000
Oslo	80,000	320,000	400,000
Paris	145,400	581,600	727,000
Rom	51,000	204,000	255,000
Tokio	60,000	240,000	300,000
Washington	100,000	400,000	500,000
Wien	55,000	220,000	275,000
Säger för utrikesdepartementets delfond	1,574,800	6,299,200	7,874,000

Medicinalstyrelsens delfond.

Psykiatriska sjukhuset i Stockholm	4,448,000	2,000,000	6,448,000
Ulleråkers sjukhus vid Uppsala	149,100	5,380,000	5,529,100
S:ta Annas sjukhus i Nyköping	125,000	280,000	405,000
Sundby sjukhus vid Strängnäs	94,700	6,040,000	6,134,700
Birgittas sjukhus i Vadstena	250,000	2,250,000	2,500,000
Ryhovs sjukhus i Jönköping	143,000	7,450,000	7,593,000
S:t Sigfrids sjukhus i Växjö	131,900	5,818,000	5,949,900

	Markvärde kronor	Byggnadsvärde kronor	Totalvärde kronor
S:ta Gertruds sjukhus i Västervik	37,100	4,172,000	4,209,100
S:t Olofs sjukhus i Visby	16,800	85,200	102,000
S:t Lars sjukhus vid Lund		1,000,000	1,000,000
Vipeholms sjukhus i Lund		3,680,000	3,680,000
S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg	930,000	9,070,000	10,000,000
S:t Jörgens sjukhus vid Göteborg	64,400	1,050,000	1,114,400
Restads sjukhus vid Vänersborg	330,000	2,001,300	2,331,300
Källshagens sjukhus i Vänersborg	250,000	2,750,000	3,000,000
Mariebergs sjukhus vid Kristinehamn	126,000	2,483,083	2,609,083
Västra Marks sjukhus i Örebro	125,000	1,450,000	1,575,000
Salberga sjukhus vid Sala	72,000	1,173,170	1,245,170
Säters sjukhus vid Säter	126,501	4,920,099	5,046,600
Gådeå sjukhus i Härnösand	125,000	675,000	800,000
Frösö sjukhus vid Östersund	119,700	2,443,500	2,563,200
Umedalens sjukhus vid Umeå		7,200,000	7,200,000
Furunäsets sjukhus vid Piteå	25,800	2,730,500	2,756,300
Säger för medicinalstyrelsens delfond	7,690,001	76,101,852	83,791,853
Byggnadsstyrelsens delfond.			
A. Under byggnadsstyrelsens förvaltning stående fastigheter i Stockholm.			
Gamla Kungshuset	700,000	1,100,000	1,800,000
Kammarrättens hus, Birger Jarls torg 13	225,000	525,000	750,000
Riksräkenskapsverkets hus, Birger Jarls torg 11	375,000	250,000	625,000
Riksarkivets byggnader	823,000	777,000	1,600,000
Naturhistoriska riksmuseets byggnader	690,000	5,740,000	6,430,000
Kanslihuset	1,550,000	2,000,000	3,550,000
Byggn. i kv. Neptunus större, Storkyrkobrinken 2, 4	120,000	420,000	540,000
Kontrollstyrelsens hus, Svartmangatan 9	150,000	200,000	350,000
Rosenhaneska huset, Kungshusplan 10	700,000	740,000	1,440,000
Arvfurstens palats	3,000,000	1,000,000	4,000,000
Preisiska huset, Drottninggatan 36	1,000,000	500,000	1,500,000
Gymnastiska Centralinstitutets byggnader, Hamngatan 19	1,000,000	400,000	1,400,000
Byggnaderna i kv. Vega, Drottninggatan 95 A och B	2,460,000	1,140,000	3,600,000
Sergelska huset, Sergelgatan 1	394,000	106,000	500,000
Tekniska Skolans byggnad, Mästersamuelsgatan 44	915,000	1,225,000	2,140,000
Utrikesministerhotellet	510,000	190,000	700,000
Nationalmuseibyggnaden	4,200,000	4,800,000	9,000,000
Lantmäteristyrelsens hus	430,000	230,000	660,000
Karolinska institutets byggnader	1,500,000	750,000	2,250,000
Garnisonssjukhusets byggnader	1,785,000	1,015,000	2,800,000
Gamla riksdagshuset	1,500,000	2,150,000	3,650,000
Folkskoleseminariets byggnader, Prästgårdsgatan 9	750,000	700,000	1,450,000

	Markvärde kronor	Byggnadsvärde kronor	Totalvärde kronor
Kungl. bibliotekets byggnad	125,000	2,200,000	2,325,000
Musikaliska Akademiens byggnader	770,000	435,000	1,205,000
Hessensteinska huset, Birger Jarls torg 2	760.000	290,000	1,050,000
Gamla bankohusen	850,000	1,030,000	1.880,000
Högre lärarinneseminariets byggnader, Riddaregatan 5	550,000	220,000	770,000
Riksförsäkringsanstaltens hus, Adolf Fredriks Kyrkogata 8	400,000	1,600,000	2,000,000
Pensionsstyrelsens byggnader, Engelbrektsgatan 5, 7	470,000	780,000	1,250,000
Tekniska högskolans byggnader, Valhallavägen	680,000	9,000,000	9,680,000
Byggn. i kv. Kungl. Trädgården, V:a Trädgårdsgatan 10	385,000	260,000	645,000
Byggn. i kv. Mercurius, Storkyrkobrinken 7, 9	670,000	1,100,000	1,770,000
Byggn. i kv. Rosenbad, Rosenbad 2	2,400,000	3,050,000	5,450,000
Statens provningsanstalts byggnader	100,000	800,000	900,000
Byggn. i kv. Grönlandet norra, Drottninggatan 96	1,300,000	3,000,000	4,300,000
Byggn. i kv. Rännilen, Birgerjarlsgatan 7	550,000	450,000	1,000,000
Gamla Skogsinstitutets byggnader, Strandvägen 58	65,000	100,000	165,000
Byggn. i kv. Domherren, Östermalmsgatan 26	1,415,000	350,000	1,765,000
Byggn. i kv. Murmästaren, Hantverkaregatan 29	650,000	3,350,000	4,000,000
Förutvarande positionsartilleriregementets kasern, Storgatan 41	7,060,000	360,000	7,420,000
Etnografiska museets byggnader, Kavallerivägen	750,000	635,000	1,385,000
Skogshögskolans och skogsförsöksanstaltens byggnader, Experimentalfältet	320,000	1,000,000	1,320,000
	45,047,000	55,968,000	101,015,000
B. Under byggnadsstyrelsens förvaltning nu stående fastigheter i landsorten.			
Landsstatshuset i Karlskrona	25,000	205,000	230,000
Landshövdingeresidenset i Karlskrona	40,000	160,000	200,000
Länsresidenset i Visby	60,000	240,000	300,000
Arkivdepån i Visby	10,000	40,000	50,000
Gävle slott	149,000	382,000	531,000
Landshövdingeresidenset i Göteborg	550,000	285,000	1,180,000
Landsstatshuset i Göteborg		345,000	
Landsarkivet i Göteborg	275,000	275,000	550,000
Folkskoleseminariet i Göteborg	400,000	600,000	1,000,000
Chalmers tekniska institut i Göteborg	300,000	1,340,000	1,640,000
Halmstads slott	100,000	400,000	500,000
Länsresidenset i Östersund	80,000	264,000	344,000
Länsarkiv och lantmäterikontor i Östersund	30,000	258,000	288,000
Länsresidenset i Jönköping	104,100	416,400	520,500
Göta Hovrätts byggnader i Jönköping	60,000	240,000	300,000
Länsresidenset i Kalmar	90,000	360,000	450,000
Folkskoleseminariet i Kalmar	35,400	141,600	177,000

	Markvärde kronor	Byggnadsvärde kronor	Totalvärde kronor
Landsstatshuset i Falun	37,100	200,000	237,100
Lantmäterikontoret i Falun	14,100	192,500	206,600
Landshövdingeresidenset i Falun	16,800	100,000	116,800
Folkskoleseminariet i Falun	40,000	770,000	810,000
Småskoleseminariet i Falun	11,500	85,000	96,500
Skogsskolan vid Garpenberg	350	109,650	110,000
Länsresidenset i Kristianstad	50,000	320,100	370,100
Länsresidenset i Växjö	80,000	320,000	400,000
Lantmäterikontoret i Växjö	29,000	88,000	117,000
Folkskoleseminariet i Växjö	98,000	390,000	488,000
Landshövdingeresidenset i Malmö	58,500	231,500	290,000
Gamla Landsstatshuset i Malmö	61,500	243,500	305,000
Nya Landsstatshuset i Malmö	97,000	390,000	487,000
Hovrättsbyggnaden i Malmö	60,000	240,000	300,000
F. d. Husarkasernen i Malmö	330,600	500,000	830,600
Landsarkivet i Lund	50,000	200,000	250,000
Folkskoleseminariet i Lund	213.000	854,000	1,067,000
Drottn. Sofias Vårdanstalt i Lund	156,000	624,000	780,000
Folkskoleseminariet i Landskrona	150,000	295,000	445,000
Landsstatshuset i Luleå			300,000
Landshövdingeresidenset i Luleå	90,000	360,000	110,000
Gamla Landsstatshuset i Luleå			40,000
Lantmäterikontoret i Luleå	30,200	121,000	151,200
Folkskoleseminariet i Luleå	192,000	768,000	960,000
Småskoleseminariet i Haparanda	7,200	28,800	36,000
F. d. Småskoleseminariet i Murjek	16,100	64,200	80,300
Landsfiskalsbostaden i Arjeplog	3,000	12,000	15,000
Landsstatshuset i Mariestad	15,000	165,000	180,000
Landshövdingeresidenset Marieholm	40,000	160,000	200,000
Småskoleseminariet i Skara	20,000	170,000	190,000
Centrala Frökontrollanstalten, Bergshamra	72,000	288,000	360,000
Länsresidenset i Nyköping	50,000	365,000	415,000
Småskoleseminariet i Strängnäs	80,000	320,000	400,000
Gripsholms Kronomagasin	—	10,000	10,000
Uppsala slott	150,000	850,000	1,000,000
Folkskoleseminariet i Uppsala	218,000	872,000	1,090,000
Länsresidenset i Karlstad	100,000	457,500	557,500
Folkskoleseminariet i Karlstad	100,000	710,400	810,400
Gamla Gymnasiehuset i Karlstad	15,000	75,000	90,000
Länsresidenset i Umeå	76,000	494,000	570,000
Lantmäterikontoret i Umeå	25,200	100,800	126,000
Nya Folkskoleseminariet i Umeå	340,000	1,010,000	1,350,000
Gamla » » »		100,000	100,000
Småskoleseminariet i Lycksele	40,000	160,000	200,000
Skytteanska skolan i Tärna	20,000	80,000	100,000
Landsstatshuset i Härnösand	60,000	240,000	300,000
Landshövdingeresidenset i Härnösand	40,000	160,000	200,000

	Markvärde kronor	Byggnadsvärde kronor	Totalvärde kronor
Lantmäterikontoret i Härnösand	30,000	120,000	150,000
Småskoleseminariet i Härnösand	65,000	260,000	325,000
Vanföreanstalten i Härnösand	250,000	1,000,000	1,250,000
Västerås slott	140,000	560,000	700,000
Länsresidenset i Vänersborg	68,000	272,000	340,000
D:o d:o stallbyggnad	3,000	12,000	15,000
Örebro slott	50,000	1,000,000	1,050,000
Linköpings slott	146,000	584,600	730,600
Slottsflygeln i Linköping	6,000	24,000	30,000
Nya Folkskoleseminariet i Linköping	240,000	960,000	1,200,000
Gamla seminariet i Linköping	110,000	60,000	170,000
Klosterträdgården i Vadstena	21,400	85,600	107,000
	6,791,050	25,185,150	31,976,200
C. Fastigheter, avsedda att överflyttas till byggnadsstyrelsens förvaltning.			
Blindinstitutet och förskolan för blinda å Tomteboda	700,000	900,000	1,600,000
Nya elementarskolans fastighet i kv. Beridarebanan	930,000	450,000	1,380,000
Patentverkets fastighet i kv. Uppfinnaren	1,000,000	1,250,000	2,250,000
Veterinärhögskolans fastighet å Norra Djurgården	600,000	2,160,000	2,760,000
Småskoleseminariet i Linköping	18,000	72,000	90,000
Hantverksskolan i Växjö för blinda kvinnor	30,000	120,000	150,000
Hantverksskolan i Kristinehamn för blinda	94,200	376,800	471,000
	3,372,200	5,328,800	8,701,000
D. Byggnader under uppförande.			
(Byggnadsvärdet antages motsvara för nybyggnad anvisade anslagsmedel med tillägg av event. förefintligt äldre byggnadsvärde.)			
Kanslihusets nybyggnad		1,660,000	1,660,000
Statens historiska museum		1,086,200	1,086,200
Tekniska högskolans kanslibyggnad		394,600	394,600
Statens bakteriologiska laboratorium	500,000	700,000	1,200,000
Generaltullstyrelsens hus i Stockholm	155,000	895,000	1,050,000
Karolinska sjukhuset		2,523,000	2,523,000
Nybyggnad för de patologiska och hygieniskbakteriologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala		720,000	720,000
Växthusbyggnad för den botaniska institutionen vid universitetet i Uppsala		192,625	192,625
Byggnad för den kemiska institutionen vid universitetet i Lund		600,000	600,000

	Markvärde kronor	Byggnadsvärde kronor	Totalvärde kronor
Landsarkivet i Härnösand	30,000	330,000	360,000
Lantmäterikontoret i Jönköping	26,000	170,000	196,000
» i Karlstad	18,000	180,000	198,000
» i Västerås	13,600	165,400	179,000
	742,600	9,616,825	10,359,425
Säger för byggnadsstyrelsens delfond	**55,952,850**	**96,098,775**	**152,051,625**
Sammandrag.			
Fångvårdsstyrelsens delfond	6,000,000	6,671,700	12,671,700
Utrikesdepartementets »	1,574,800	6,299,200	7,874,000
Medicinalstyrelsens »	7,690,001	76,101,852	83,791,853
Byggnadsstyrelsens »	55,952,850	96,098,775	152,051,625
Summa kronor	**71,217,651**	**185,171,527**	**256,389,178**

350156. Stockholm, Isaac Marcus Boktryckeri-Aktiebolag, 1935.